

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
ORGAAN VOOR DE MEDEDEELINGEN VAN DE CENTRALE COMMISSIE VOOR DE RIJNVAART
UITGAVE VAN HET INSTITUUT VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN

8^E JAARGANG

WOENSDAG 26 SEPTEMBER 1923

No. 404

INHOUD

	Blz.
ZWITSERSCH EN NEDERLANDSCH SPOORWEGVERSLAG 1922	
I door Jhr. J. A. van Kretschmar van Veen	834
Het Scheepvaartbedrijf door C. Vermey	835
De afschaffing der Turksche Capitulaties II (Slot) door Prof. Mr. J. P. A. François	837
Indische Staats- en Particuliere Spoorwegen II (Slot) door S. A. Reitsma	840
De Rijksmiddelen	842
BUITENLANDSCHE MEDEWERKING:	
Bescherming der Wollenstoffen-industrie? door Dr. T. E. Gregory	843
AANTEKENING:	
Indexcijfers van groothandelsprijzen	844
OVERZICHT VAN TIJDSCHRIFTEN	845
MAANDLIJFERS:	
Overzicht der Rijksmiddelen	846
STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN	846—852
Geldkoersen.	Effectenbeurzen.
Wisselkoersen.	Goederenhandel.
Bankstaten.	Verkeerswezen.

INSTITUUT

VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN

Algemeen Secretaris: Mr. G. W. J. Bruins.

Redacteur-Secretaris van het weekblad: D. J. Wansink.
Secretariaat: Pieter de Hooghweg 122, Rotterdam.
Aangeteekende stukken: Bijkantoor Ruige Plaatweg 37.
Telefoon Nr. 3000. Postchèque- en girorekening
Rotterdam No. 8408.

Abonnementsprijs voor het weekblad franco p. p.
in Nederland f 20,—. Buitenland en Koloniën f 25,—
per jaar. Losse nummers 50 cents.

Leden en donateurs van het Instituut ontvangen
het weekblad gratis.

De verdere publicaties van het Instituut uitgaande
ontvangen de abonné's, leden en donateurs kosteloos,
voor zover daaromtrent niet anders wordt besteld.

25 SEPTEMBER 1923.

In den toestand van de geldmarkt kwam niet veel
verandering. Particulier disconto liep aanvankelijk
nog iets verder op, zoodat uitsluitend voor 3¼ pCt.
of hooger verhandeld werd, maar later kon ook voor
3½ pCt. weder geplaatst worden. Daarentegen bleef
prolongatie gezocht en steeg van 3 tot 3¼ à 3½ pCt.

* * *

Op den weekstaat van De Nederlandsche Bank ver-
toont de post binnenlandsche wissels een daling van
f 2,5 miljoen. Deze daling betreft zoowel de Hoofd-
bank als de Bijbank en de Agentschappen en is blijk-
baar geheel toe te schrijven aan vermindering der
credietischen van het bedrijfsleven; het totaal der
rechtstreeks bij de bank geplaatste schatkistpromes-
sen bleef ook ditmaal wederom onveranderd. Het
hoofd beleeningen geeft eveneens een vermindering
te zien. In totaal liep het van f 136,8 miljoen tot
f 134,4 miljoen terug. De vermindering komt voor
het grootste gedeelte voor rekening van de Hoofdbank

en de Agentschappen en geldt uitsluitend de effec-
tenbeleeningen.

De post papier op het buitenland daalde van
f 53,3 miljoen tot f 51,8 miljoen. Daarentegen liepen
de diverse rekeningen op de actiefzijde van de balans
vrij belangrijk op; zij noteeren thans f 81,9 miljoen.
De metaalvoorraad der bank bleef vrijwel op dezelfde
hoogte. Het renteloos voorschot aan het Rijk daalde
met een kleine f 600.000.

De biljettencirculatie steeg van f 965,6 miljoen tot
f 966,5 miljoen. De rekening-courant saldi stelden
zich rond f 8 miljoen hooger dan verleden week. Het
beschikbaar metaalsaldo daalde met nagenoeg f 1,7
miljoen.

* * *

Op het door den Minister van Financiën aangebo-
den schatkistpapier werd in totaal ingeschreven voor
een bedrag van f 95.629.000. Toegewezen werden
f 46.340.000 3-maands promessen à f 991,93;
f 12.730.000 6-maands promessen à f 983,30 en
f 5.928.000 jaarsbiljetten à f 1.002,50 of resp. à 3½,
3¼ en 3¼ pCt.

* * *

De stemming op de wisselmarkt was dooreengeno-
men vast. Vooral Francs konden niet onaanzienlijk
verbeteren; maar ook Marken waren na een sterken
val gedurende de eerste twee dagen later weder aan-
merkelijk beter. De koers is echter herhaaldelijk vrij-
wel nominaal, daar door de zeer moeilijke geldmarkt
in Duitschland en de in verband daarmee steeds
scherpere maatregelen, de lust om engagementen aan
te gaan vrijwel verdwenen is.

LONDEN, 22 SEPTEMBER 1923.

Daar er deze week weinig Treasury Bills vervielen
en eenige groote banken hunne uitstaande gelden lie-
ten afloopen, was de geldmarkt krappert en dienten-
gevolge waren de koersen vrij vast.

Voor het vernieuwen van daggeld werd 2¼—2½
pCt. gevraagd, maar voor nieuw opnemen moest men
2¾ pCt. betalen en tot Vrijdag zelfs vaak 3 pCt.
Toen had er echter een lichte reactie plaats en liep
de noteering tot 2½ pCt. terug, terwijl saldo's op
2 pCt. gelaten werden.

Onder de groote vraag naar December Schatkist-
wissels — de toewijzing geschiedde deze week op
£ 2.19.11.2 d. — waren alle noteeringen in de dis-
contomarkt ietwat flauwer.

2-maands prima bankaccept	3— ¹ / ₁₆ pCt.
3-maands idem	3 ¹ / ₁₆ — ¹ / ₄ pCt.
4-maands idem	3 ³ / ₈ — ¹ / ₂ pCt.
6-maands idem	3 ⁵ / ₈ — ³ / ₄ pCt.

ZWITSERSCH EN NEDERLANDSCH SPOORWEGVERSLAG 1922.

I.

In de nummers van 13 en 20 December 1922 van dit Tijdschrift mocht ik een vergelijking maken tusschen de Zwitsersche en Nederlandsche Spoorwegcijfers van 1921 en daaraan eenige beschouwingen vastknoopen. Thans wordt mij de gelegenheid geboden iets dergelijks te doen voor 1922.

Ofschoon er sedert wel eenige verandering is gekomen in de valutaverhoudingen, is deze toch niet van dien aard, dat een groote fout wordt gemaakt, als ik voor de omrekening in guldens — hetgeen voor den lezer gemak heeft — ook thans den franc weder op f 0,50 aanneem ¹⁾.

Bedrijfsresultaten volgens Winst- en Verliesrekening.

Zwitserland.

Exploitatiekosten ... f	156.856.433
Overige lasten	60.734.756
	<hr/>
Opbrengst exploitatie f	172.107.725
Overige baten	22.726.625
	<hr/>
	f 194.834.350

Verlies: f 22.756.839

Gemiddelde exploitatie-lengte 2942 KM. (vorig jaar 2882)

Nederland.

Exploitatiekosten ... f	172.656.397
Overige lasten	35.852.266 ²⁾
	<hr/>
Opbrengst exploitatie f	175.358.761
Overige baten	2.647.880
	<hr/>
	f 178.006.641

Verlies: f 30.502.022

Gemiddelde exploitatie-lengte 3671 KM. (vorig jaar 3656)

Voor de vergelijking van het jaarresultaat moet voor de Zwitsersche rekening een correctie worden aangebracht, omdat onder de baten is begrepen een vergoeding van f 15.000.000 voor diensten gedurende den oorlog aan het Land bewezen; daarentegen is als uitgave geboekt een betaling van diensten en leveringen over diezelfde periode ten bedrage van f 409.807. Verder is om den magazijnprijs van den steenkolenvoorraad voor 1923 te drukken, daarop ten laste van 1922 een afschrijving toegepast van f 4.250.000. Het verlies van het jaar moet daarom per saldo met f 10.340.193 worden verhoogd. Hierdoor zijn te vergelijken de volgende cijfers:

	Zwitserland.	p. KM.	Nederland.	p. KM.
Verlies 1922....	f 33.097.032	f 11.249	f 30.502.022	f 8.309
" 1921....	" 36.252.921	" 12.579	" 32.932.927	" 9.008
Verlies geringer in 1922.....	" 3.155.889		" 2.430.905	

In beide landen is dus een verbetering ingetreden, maar van een sluitende rekening is men nog ver verwijderd.

In Zwitserland waren de exploitatie-opbrengsten f 4.878.000 of 2,76 pCt. minder dan in 1921. De exploitatiekosten verminderden met f 14.103.000 of 8,25 pCt.

In Nederland waren de opbrengsten f 18.864.735 of 9,71 pCt. minder dan in 1921; de exploitatiekosten f 21.470.192 of 11 pCt. minder.

In Zwitserland zijn dus de verhoudingen gunstiger. De Opbrengsten der Exploitatie.

	Zwitserland.	p. KM.	Nederland.	p. KM.
Reizigers	f 60.565.462	f 20.586	f 87.360.449	f 23.797
Bagage	" 5.459.825	" 1.856	" 2.942.039	" 801
Dieren, enz. ...	" 3.255.326	" 1.106	" 3.140.273	" 855
Goederen	" 90.843.618	" 31.747	" 77.169.420	" 21.021
Postvervoer ..	" 2.557.175	" 869	" 1.117.312	" 305
	<hr/>		<hr/>	
	f 162.681.408	f 56.164	f 171.729.493	f 46.780
Versch. ontv. ..	" 9.426.316		" 3.629.267	
Totaal	f 172.107.724	f 58.500	f 175.358.760	f 47.768

¹⁾ De francscoers bewoog zich het grootste gedeelte van 't jaar boven f 50, de hoogste koers was f 51,45 op 6 April, de laagste f 46,10 op 27 October.

²⁾ Inclusief gegarandeerd dividend.

Ook nu weer waren de ontvangsten per Kilometer in Zwitserland belangrijk hooger; alleen voor reizigers zijn in Nederland, evenals het vorige jaar de cijfers gunstiger.

De volgende vergelijking der verschillen in procenten tegenover 1921, voor de rubrieken geeft de richting aan waarin zich de opbrengst beweegt:

	Zwitserland.	Nederland.
Reizigers	÷ 2,94 %	÷ 3,6 %
Bagage	÷ 5,59 %	÷ 15,4 %
Dieren, enz. ...	+ 19,31 %	+ 10,4 %
Goederen ...	÷ 1,74 %	÷ 16 %
Postvervoer ..	÷ 1,84 %	÷ 6 %

In beide landen hadden geen ingrijpende tariefs-wijzigingen plaats, doch werden tal van verlagingen ingevoerd voor bijzondere vervoeren en is ook door wijziging in sommige voorwaarden, het vervoer begunstigd ¹⁾. Het vorige jaar toonde ik aan, dat de reizigerstarieven in Zwitserland algemeen iets hooger waren dan in Nederland en dat de goederentarieven belangrijk verschilden. De opbrengst per ton was in Zwitserland in 1922 gemiddeld f 7.67 tegen f 4.77 in Nederland, hetgeen deels het gevolg kan zijn van vervoer over grootere afstanden, maar dat voornamelijk zijn grond vindt in de hoogere tarieven. Opleving van het verkeer zal dus daar spoediger merkbaar zijn in de opbrengst.

Het Zwitsersche verslag erkent, dat de verlagingen hebben bijgedragen tot een ontwikkeling van het verkeer, maar tevens, dat zij vermindering van opbrengst teweegbrachten. Dit blijkt uit de volgende verhoudingen:

Opr. reizigers 2,94 % minder — aantal reizigers 0,38 % meer
" goederen 1,74 % " — hoeveelh. goed. 10,5 % "

Dit resultaat bevestigt ook hier de juistheid van de meening, geuit in het Nederlandsche verslag. Zelfs bij behoud van de opbrengst bij verlaging van het tarief zou er nog verlies zijn, omdat ook de kosten van het vermeerderde vervoer moeten worden goedgeemaakt.

Slechts met het veevervoer zijn in beide landen gunstiger resultaten bereikt; in Zwitserland werd het tarief 1 Juni 1922 met 20 pCt. verlaagd en ook in Nederland werden in den loop van 't jaar achter-eenvolgens voor sommige relaties de vrachtprijzen met 15 en 20 pCt. verminderd. De toename in Nederland wordt uitsluitend toegeschreven aan het verkeer met het buitenland, waarvoor juist geen tarieven werden verlaagd; wellicht dat ook in Zwitserland andere oorzaken tot de aanzienlijke toename van vervoer en opbrengst hebben medegewerkt.

Zowel hier als ginder is men van meening, dat om van tariefverlaging voordeel te hebben, de behoefte aan vervoer moet toenemen, waarvoor in de eerste plaats noodig is een verbetering van den economischen toestand, die nog door internationale oorzaken wordt tegengehouden. Zoo wordt in het Zwitsersche verslag gewezen op een uit spoorweggoepunt geheel onnoodige, politiek misschien gewettigde, verlaging van het transitietarief voor steenkolen naar Italië, die bij een gelijk vervoer als in 1921, de opbrengst met f 1.500.000 deed dalen. ²⁾

Opvallend is het groote verschil in 't voordeel van Zwitserland bij het goederenvervoer, waarvan de opbrengst slechts met 1,74 pCt. verminderde tegen 16 pCt. in Nederland. Deze verhouding was ook het vorige jaar voor Nederland ongunstig maar thans in veel sterkere mate. Meer nog ten aanzien van de vervoerde hoeveelheden: in Zwitserland een toename van 10,6 pCt., tegen een vermindering in Nederland van 6,6 pCt. Hieruit blijkt wel duidelijk, dat de verkeersverhoudingen in Zwitserland onder andere invloeden staan. Behalve van een afwijkende ontwik-

¹⁾ [Verg. het overzicht der vrachtverlagingen in Nederland op p. 238 en 358 van dezen jaargang. — Red.]

²⁾ [Verg. ook het art. „Spoorwegtarieven" in het nummer van 29 Augustus jl. — Red.]

keling van den economischen toestand, kan dit ook worden toegeschreven aan den toenemenden invloed van de waterconcurrentie in Nederland en die van andere vervoermiddelen.

Ten aanzien van de concurrentie van andere ondernemingen is het belangwekkend in het verslag te lezen, dat de Zwitsersche spoorwegadministratie door de Regeering wordt geraadpleegd over concessieverleeningen. Behalve omtrent eenige smalspoorlijnen, werd advies gegeven over aangevraagde autodiensten en o.a. bezwaar gemaakt tegen een concessie, die den spoorweg afbreuk zou kunnen doen. Ook blijkt, dat een wetsontwerp regelende het verkeer van automobielen en rijwielen in voorbereiding is, waarbij de spoorwegadministratie in haar praeadvies betoogt, dat het nieuwe vervoermiddel op gelijken voet behoort te worden behandeld als de spoorwegen, met name ten aanzien van bepalingen omtrent arbeidsduur, aansprakelijkheid voor schaden en bevoegdheid om als voertuigbestuurder op te treden.

Hoewel in Nederland de vrachtauto's en autobussen den spoorweg belangrijk afbreuk doen, kan voorts nog de vrijheid om concurrentieverbindingen te openen op geenerlei wijze worden gebreedeld. Wellicht dat de thans in deze materie werkzame Staatscommissie hiervoor een weg zal vinden.

(Slot volgt).

VAN KRETSCHMAR.

HET SCHEEPVAARTBEDRIJF.

Ofschoon de ingewijden, die uit hoofde van hun bedrijf verplicht zijn zich dagelijks opnieuw te verdiepen in de vrachtenmarkt en de vooruitzichten der wereld-scheepvaart, zich geen illusies meer maken ten opzichte van een spoedige verbetering van het vrachtenpeil, is het toch wellicht niet ondienstig de verschillende factoren, die de scheepvaart op dit oogenblik beheerschen, nog eens nader onder de oogen te zien.

Immers valt niet te ontkennen, dat deze ook voor ons land zoo belangrijke tak van bedrijf nog steeds uiterst zorgelijke tijden doormaakt, ja de moeilijkheden, waarmede de reederijen thans reeds enkele jaren hebben te kampen, schijnen zich nog voortdurend toe te spitsen.

Leek het eind 1922 of de gunstiger tendens, die zich langzaam in handel en industrie scheen baan te breken, ook voor de scheepvaart betere tijden zou brengen, zoo zelfs, dat vooral in het buitenland tal van reeders overgingen tot het bestellen van nieuwe tonnage en ook hier te lande meer en meer de meening veld won, dat de prijzen voor nieuwbouw waren teruggelopen tot een peil, waarop men weder aan bestellingen kon denken, de Roerbezetting zou alras aan deze schijnverbetering een eind makē.

Weliswaar ontwikkelde zich ten gevolge van de abnormaal groote vraag van Deutsche zijde naar Engelsche kolen, zij het dan ook gedurende korten tijd, een loevendige vraag naar ruimte voor het vervoer van kolen van de Engelsche Oost- en Westkust naar Deutsche Noordzeehavens en Rotterdam, zoodat niet alleen de vrachten een scherpe stijging ondergingen, doch ook groote vrachtbooten in de z.g. korte vaart emplooi konden vinden — als bijzonderheid werd destijds melding gemaakt van de bevrachting van een 10.000 tonner van Wales naar Rotterdam — maar de sterk gestegen kolenprijzen en het dikwerf lange openthoud in laadhavens deden een groot deel van de winst, die anders door de hoogere vracht zou zijn behaald, teniet en weldra zakte ook bij het verminderen van den kooplust van Deutsche zijde en de daarmede gepaard gaande afnemende vraag naar ruimte het vrachtenpeil bedenkelijk in.

De opening der Oostzeevaart bracht niet de zoozeer gewenschte verruiming van vraag. Eenerzijds toch blijft de aanvoer binnen enge grenzen, althans wat Holland betreft, zoodat ook de vraag naar ruimte beperkt is, anderzijds doet zich de Deutsche concurren-

tie in de Oostzee-vaart ernstig gevoelen en wordt hierdoor het vrachtenpeil dermate gedrukt, dat verschillende Nederlandsche reederijen, wier schepen vóór den oorlog regelmatig emplooi in deze vaart vonden, er de voorkeur aan geven de Oostzee-vaart vooralsnog niet te hervatten en liever trachten hun schepen in andere richting te bevrachten.

In de groote vaart is het al niet beter gesteld. Een tijdelijke opleving maakte ook hier weldra plaats voor een nog scherper inzinking. Ofschoon de oogstberichten uit vrijwel alle graanproduceerende landen zeer gunstig luiden, een omstandigheid, die in normale tijden een hausse-factor zou kunnen zijn, maakt het gebrek aan koopkracht in de groote verbruiks-centra, dat deze gunstige omstandigheid in het geheel geen invloed ten goede kan uitoefenen. Bovendien melden ook de verschillende graanverbouwende landen in Europa gunstige oogstresultaten, zoodat landen, die anders een niet onaanzienlijk deel hunner behoeften moeten invoeren — wij denken hierbij o.a. aan Frankrijk en België — hun invoer dit jaar tot een minimum kunnen beperken, terwijl bijvoorbeeld Duitsland dit jaar in meerdere mate dan tot dusver uit Rusland, waar de oogstberichten eveneens gunstig luiden, hoopt te betrekken. Weliswaar gaan in laatstgenoemd land stemmen op, dat men, vooraleer aan export op eenigszins belangrijke schaal mag worden gedacht, dient te voorzien in eigen behoeften waarbij ook het creëren van voorraden niet uit het oog mag worden verloren, maar eenerzijds beteekent de graanexport voor Rusland een niet te versmaden bron van inkomsten, terwijl anderzijds Duitsland in den aanvoer van graan uit Rusland een welkom middel ziet om den afzet van eigen industrie-voortbrengselen te bevorderen.

Zoo zien wij dan den internationalen graanhandel tot uiterst enge afmetingen teruggebracht en het behoeft geen betoog, dat hierdoor ook de vraag naar ruimte van de Noord- en Zuid-Amerikaansche en Canadeesche afscheephavens ongunstig wordt beïnvloed.

Het kan dan ook nauwelijks verwondering wekken, dat de vrachten van de La Plata-rivier bij zeer geringe animo tot bevrachten, allengs zijn teruggelopen tot ca. 18/6 per ton voor stoomschepen van middelmatige grootte, terwijl aanzienlijk lager vrachten worden geaccepteerd door reeders, die er de voorkeur aan geven hun schepen op de „berth” af te laden (een Grieksche boot accepteerde dezer dagen 17/3 voor 2000 tons Buenos Aires/Hamburg). Bovendien blijkt uit berichten van Zuid-Amerikaansche exporteurs, dat de verschepingsvooruitzichten voor de eerstvolgende maanden totdat de nieuwe oogst beschikbaar is, dermate ongunstig zijn, dat men vreesst tegen midden/eind September nauwelijks voldoende lading te hebben voor de talloze geregelde lijnbooten wier gezamenlijke verschepings-capaciteit thans circa 100.000 tons per week bedraagt.

Het aanbod van graan van Noord-Atlantische havens is nog geringer en de weinige booten, die van Noord-Amerika naar Europa worden bevracht, vervoeren bijna uitsluitend kolen, waarvoor de vrachten al evenzeer gedaald zijn en thans gemiddeld bedragen \$ 2,10 naar Antwerpen/Hamburg range, \$ 2,15 naar Fransch-Atlantische havens en ca. \$ 2,90 naar West-Italiaansche havens. Ofschoon deze vrachten nauwelijks loonend kunnen worden genoemd en het veelmeer verwondering moet wekken, dat tot dergelijke cijfers nog steeds tonnage wordt aangeboden, schijnen ook hier verdere verlagingen niet uitgesloten. Een enkele order van de Gulf waarvoor 14½/15 cents basis één loshaven Vasteland wordt geboden, vindt onder deze omstandigheden gereedelijk reflectanten, daar tal van reeders „at their wits' end” zijn om emplooi voor hun in Amerika liggende of verwacht wordende schepen te vinden.

— Ook Montreal en Quebec deelen in de algemeene

apathie der graanmarkten en wij zien dan ook het ongetwijfeld voor dezen tijd van het jaar eigenaardig verschijnsel in die havens, dat booten, die onbevracht zijn uitgevaren, vaak geen emplooi kunnen vinden, tenzij tegen vrachtcijfers, die terecht ruineus moeten worden genoemd.

Dat de overige „homeward-markets” al een even weinig opwekkend beeld toonen, is een natuurlijk gevolg van de zoo volkomen ontwrichte oeconomische toestanden. Enkele cijfers toonen den desolaten toestand der overige wereldmarkten voldoende aan. Zoo zijn bijvoorbeeld de vrachten in de open markt voor geheele scheepsladingen maïs van Zuid-Afrika naar het Vereenigd Koninkrijk/Continent van 27/- teruggelopen tot 25/-, terwijl thans slechts 23/6 geboden wordt. Van Karachi en Bombay naar dezelfde bestemmingen wordt thans gereedelijk ruimte afgesloten tot een vracht van 22/6 op de deadweight; zelfs accepteerde een der Indische lijnen onlangs bij gebrek aan lading van Java dit vrachtcijfer voor een harer vrachtbooten, die daartoe in ballast van Java vertrekt.

De eenigste thuishmarkt, die den laatsten tijd in meerdere mate activiteit ten toon spreidt, is de Donau en Zwarte Zee, doch ook hier is het vrachtenpeil verre van aantrekkelijk en varieert van 14/6 tot 15/6 basis één loshaven.

Ertsvrachten van de Middellandsche Zee zijn tot een zoodanig peil teruggelopen, dat het aanbeveling verdient de schepen in ballast te laten varen, daar de verliezen op deze wijze geleden in de meeste gevallen geringer zijn. De gevolgen der Roer-bezetting doen zich ook hier ernstig gevoelen.

De uitgaande kolenvrachten ten slotte lijden al evenzeer onder de gedrukte stemming en ofschoon anders lage retourvrachten de kolenvrachten als regel dwingen een opwaartsche richting te volgen, schijnt de chaos op economisch gebied ook aan deze nivellerende werking een eind te hebben gemaakt. De maximum vracht bijvoorbeeld van Wales naar Zuid-Amerika bedraagt niettegenstaande de volkomen onvoldoende thuisvrachten slechts ca. 14/3 en dit vrachtcijfer weerspiegelt getrouw het peil der overige kolenvrachten.

Kan het beeld dat de internationale vrachtenmarkt toont dus allerminst tot tevredenheid stemmen, ook andere factoren zijn er te over om de positie der reeders-gemeenschap tot een weinig benijdenswaardige te stempelen.

Werd in een vorig overzicht ¹⁾ reeds gewezen op de bestaande wanverhouding tusschen exploitatiekosten enerzijds en inkomsten anderzijds, helaas valt te dien opzichte van eenige werkelijke verbetering al bitter weinig te bespeuren.

Zoo zijn de prijzen der bunkerkolen ten gevolge der Roerbezetting weder aanzienlijk gestegen en bedragen deze heden ongeveer het dubbele der prijzen, die vóór den oorlog voor prima bunkerkolen werden betaald. De havenkosten bedragen nog steeds een veelvoud van de vóór-oorlog cijfers. Een Engelsch vakblad constateerde dezer dagen, dat de gemiddelde stijging voor Engeland 59 pCt., voor Zuid-Afrika 58 pCt. en voor Australië niet minder dan 148 pCt. bedraagt. Van de Engelsche havens toont Hull met een stijging van 75 pCt. wel het minst gunstige beeld. De actie, die hier te lande door de Kamers van Koophandel, Reeders en Scheepvaart-Vereenigingen gevoerd wordt, ten einde ook in de Nederlandsche havens de zoo noodige verlagingen tot stand te brengen, mag geacht worden voldoende bekend te zijn en het kan slechts teleurstelling wekken, dat het particuliere initiatief zoo aarzelend gevolgd wordt door de Gemeentebesturen, die slechts noode overgaan tot trapsgewijze verlaging der gedurende de oorlogperiode zoo zeer verhoogde tarieven. In dit verband zij ook nog eens gewezen op de onjuiste taktiek der Overheid, die zoo weinig oog blijkt te hebben voor den

noodtoestand der Nederlandsche reederij, dat voortdurend nog pogingen worden gedaan om op dit bedrijf nieuwe lasten te leggen; wij denken hierbij aan de Stoomwet en het intusschen door de Eerste Kamer verworpen wetsvoorstel ter zake van het recht op de zeebrieven.

Dat ook de gages nog op een te hoog peil staan en dat — behalve dan in Amerika waar kort geleden, dank zij het Danaïdenvat, dat men daar te lande den naam van Shipping Board heeft gegeven, de gages opnieuw werden verhoogd — overal meer en meer de noodzakelijkheid van verdere verlaging wordt ingezien, is een harde werkelijkheid, die slechts in de kringen der werknemers in twijfel wordt getrokken. Zonderling doet in dit verband de actie aan in zekere kringen van werknemers gevoerd en beoogend verhooging der gages, ten einde deze in overeenstemming te brengen met die, welke op Amerikaansche schepen worden betaald. Slechts een volkomen gebrek aan economisch inzicht kan een dergelijke houding verklaren.

Nog steeds is er vergeleken met 1913, een jaar van intensief internationaal handelsverkeer, een groot surplus aan tonnage. Weliswaar stellen velen het nog steeds zoo voor, alsof dit surplus in werkelijkheid niet zoo heel veel te beteekenen heeft, maar de practijk heeft allengs geleerd dat de Shipping Board niet spoedig zal besluiten tot slooping op groote schaal en veeleer door „lapmiddelen” als de hoogst problematieke conversie van stoommachine in dieselmotor, een poging, die in Engeland op schepen, oorspronkelijk met triple-expansie machines uitgerust, met hoogst twijfelachtig succes werd toegepast, wil trachten een gedeelte der thans opgelegde schepen wederom in de vaart te brengen.

Ook elders maakt het sloopproces slechts tragen voortgang en weegt nog geenszins op tegen de hoeveelheid nieuwe tonnage, die op de markt gebracht wordt als gevolg van de jongste uitbreidingspolitiek der buitenlandsche reeders. Zoo blijkt uit een recente statistiek van Lloyds Register, dat gedurende 1922 716 schepen met 887.812 bruto register tons aan de vaart werden onttrokken; intusschen bedraagt deze tonnenmaat slechts een derde van de tonnage gedurende het afgelopen jaar te water gelaten, resp. thans in aanbouw!

De maatregelen van protectionistische strekking, gedurende de laatste jaren door de Amerikaansche overheid genomen, beteekenen even zoovele hinderpalen voor de ontwikkeling van het particuliere initiatief. Naast beschermende rechten en invoerverboden, lagere spoortarieven voor goederen met schepen onder Amerikaansche vlag varende aangevoerd enz. behoren de beperkende bepalingen ten aanzien der emigratie wel tot de meest funeste en deze laatste berekenden dan ook allen transatlantischen lijnen en meer bepaaldelijk onze nationale verbinding met New York ernstige schade. De quote toch voor Nederland vastgesteld blijft zeer belangrijk beneden het-aantal emigranten, dat vóór het in werking treden der beperkende bepalingen met Nederlandsche passagierschepen werd vervoerd en lijkt bovendien in ongunstige verhouding tot de quota der overige landen te staan, zooals blijkt uit onderstaande cijfers van de gedurende 1922 uit verschillende landen in Amerika toegelaten emigranten:

Groot Britannië	77.432
Duitschland	49.258
Italië	42.057
Rusland	29.751
Polen	29.730
Zweden	19.867
Tsjechoslowakye	14.357
Roemenië	7.419
Oostenrijk	7.358
Nederland	3.607

Het eenigste land, welks scheepvaart een tijdperk van wederopbouw en bloei doormaakt, is Duitschland.

¹⁾ [Zie pgn. 182 van dezen jaargang. — Red.]

toe over, deze gemengde geschillen aan de rechterlijke macht te onttrekken en zelf in handen te nemen. Dit echter bleek, bij de uitbreiding van het aantal vreemdelingen, die zich over het geheele rijk verspreidden, op den duur practisch onuitvoerbaar. Toen is men overgegaan tot het in de meeste Capitulaties neergelegde regiem, om de beslissing van dergelijke gemengde geschillen op te dragen gemeenschappelijk aan den Turkschen rechter en een vertegenwoordiger van de vreemde overheid. Zoo vindt men in art. 38 van de Nederlandsche capitulatie van 1612 het volgende voorschrift:

„Soo wie met yemant van de voorsz. Nederlanders eenich verschil ofte questie hebbende, hem voor de Cadi doet gaen, sal de Cadi syn eisch niet mogen hooren, ten sy de Drogeman van Nederlandt daer present sy, ende de Drogeman geoccupeert synde in importante saken, soo sullen sy wachten tot dat hy kome, nochtans soo sullen sy-luyden oock door de excuse van de absentie van den Drogeman niet mogen eenige onrechte uytvluchten soecken, alleen om haer Parthyen te quellen, ende de saken met quade practycquen dilayceeren.”

Deze „drogmanscontrôle” heeft zich tot een hoogst belangrijk instituut in de gemengde processen ontwikkeld. Hoewel van Turksche zijde zooveel mogelijk is getracht, de beteekenis van de tusschenkomst van den drogman te verkleinen en zijn functie voor te stellen als het verleenen van bijstand aan den vreemdeling, in de eerste plaats ten aanzien van de taal, dus als tolk, heeft in de practijk, zij het dan ook niet zonder verzet der Turksche regeering, de drogmanstusschenkomst zich ontwikkeld tot medewerking aan de rechtspraak in dien zin, dat zonder de onderteekening of de toestemming van den drogman, geen rechtsgeldige beslissingen door de Turksche rechtbanken in gemengde processen kunnen worden genomen. De drogmancontrôle bestaat in alle gemengde processen, behalve die over grondeigendom, waar zij met toestemming der vreemde mogendheden is uitgesloten, en in de procedure voor het Hof van Cassatie, waar de Ottomaansche Regeering ze niet wenschte toe te laten, waarom de vreemde mogendheden dan ook weigeren de uitspraken van dit Hof te erkennen. De contrôle bestaat dus ook bij de procedure voor de z.g. gemengde handelsrechtbanken. Deze zijn door de Turksche Regeering in 1860 in het leven geroepen. Zij spreken recht met drie Turksche rechters en twee vreemde bijzitters, bij voorkeur van de nationaliteit van den betrokken vreemdeling. Deze rechtbanken oordeelen over alle handlungeschillen tusschen Ottomanen en vreemdelingen en bovendien over alle andere burgerlijke geschillen, wanneer de vordering een bepaald bedrag te boven gaat. Hoewel dus bij deze procedure het vreemde element reeds zijn medewerking verleent — zij het dan ook, dat het de minderheid vormt —, is niettemin de drogmancontrôle aanwezig, en kan dus de vreemde overheid ook hier haar recht van veto doen gelden.

Het is niet alleen op het gebied van de rechtspraak, dat de medewerking van de vreemde autoriteit noodzakelijk is, maar ook waar het geldt uitoefening van politiebevoegdheid. Zoo is voor uitzetting uit het land, evenals voor de betreding van de woning van een vreemdeling consulaire medewerking noodig. Aanhouding buiten de woning is alleen geoorloofd bij betrapping op heeter daad; volgens het standpunt van de vreemde mogendheden, waartegen de Turksche Regeering zich evenwel verzet, moet ook in dat geval de vreemdeling aan den consul uitgeleverd om door hem in voorloopige hechtenis te worden gesteld. Ook zou het, volgens het standpunt der mogendheden, de consul zijn die, in geval van veroordeeling, met de ten uitvoerlegging van de straf zou moeten worden belast. In de practijk schijnt hiervan echter niet veel te komen.

Is de competentiekwestie in de capitulaties hoogst vaag en onvolledig geregeld, op een ander punt zwijgen de capitulaties volkomen, t.w. ten aanzien van de vraag, welk recht op de vreemdelingen van toepas-

sing is. Men kan niet zeggen, dat de Ottomaansche wet in geen enkel opzicht voor den vreemdeling geldt; zelfs de consulaire rechter zal in bepaalde gevallen het Ottomaansche recht moeten toepassen. In het algemeen zal op het gebied van het strafrecht — tenzij de benadeelde zelf ook vreemdeling is —, op het gebied van veiligheid, gezondheid enz. de Turksche wet op den vreemdeling toepasselijk zijn. Daarentegen zijn de belastingwetten niet voor hem verbindend: de Capitulaties bevrijden uitdrukkelijk den vreemdeling van alle belastingen behalve douanerechten. Ook het *statutum personale* van den vreemdeling blijft geheel door zijn eigen wet beheerscht.

Dat bij al deze moeilijkheden en onzekerheid de Ottomaansche Regeering er reeds lang naar gestreefd heeft, de Capitulaties af te schaffen, behoeft zeker niet te verbazen. Reeds bij het Vredesverdrag van Parijs van 1856, dat een einde maakte aan den Krimoorlog, werd door de Mogendheden verklaard dat de Capitulaties „répondent à une situation à laquelle le Traité de Paix tendra nécessairement à mettre fin et que les privilèges qu'elles stipulent pour les personnes circonscrivent l'autorité de la Porte dans des limites regrettables; qu'il y a lieu d'aviser à des tempéraments propres à tout concilier, mais qu'il n'est pas moins important de les proportionner aux réformes que la Turquie introduit dans son administration de manière à combiner les garanties nécessaires aux étrangers avec celles qui naîtront des mesures dont la Porte poursuit l'application.”

Inderdaad begon de Turksche Regeering — gelijk o.m. blijkt uit de oprichting van de gemengde handelsrechtbanken in 1860 —, meer aandacht aan de ontwikkeling der „nizam”-rechtspraak, de rechtspraak volgens wereldlijke wetten, los van den Koran, te wijden. Aangezien echter van de noodzakelijke algeheele reorganisatie van de Turksche rechtspraak niets kwam, bleven ook de Capitulaties in stand. Sindsdien werd in verschillende verdragen de opheffing ervan in uitzicht gesteld, zoo in het Turksch-Oostenrijksche verdrag van 26 Februari 1909 en het Turksch-Italiaansche vredesverdrag van 1912. Ook dit alles bleef onuitgevoerd, waarop bij het uitbreken van den oorlog, in September 1914, Turkije korte metten maakte, met ingang van 1 October de Capitulaties in het geheele Turksche gebied en tegenover alle naties voor opgeheven verklaarde, en in 1915 een wet uitvaardigde, waarbij het regiem der vreemdelingen opnieuw, en nu naar Europeeschen trant, werd vastgesteld. Waar het hier verdragsbepalingen gold kon, althans voor de staten waarmede Turkije niet op voet van oorlog was, deze eenzijdige verklaring geen rechtsgevolg hebben. De Nederlandsche Regeering heeft dan ook geantwoord dat zij, „attribuant aux Capitulations un caractère bilatéral ne saurait reconnaître leur abolition par un acte autonome de la Sublime Porte.” De kwestie kwam tijdens den oorlog niet verder. Den 11den Januari 1917 sloot Turkije met zijn bondgenoot Duitschland een aantal verdragen, w.o. een consulaire en een vestigingsverdrag, waarbij de beëindiging van het capitulair regiem werd gesanctioneerd. Dit veranderinge, principieel, niets in de verhouding van Turkije tegenover de staten, die de rechtsgeldigheid van de eenzijdige opheffing weigerden te erkennen.

De voor Turkije ongelukkige afloop van den oorlog had ten gevolge, dat bij het vredesverdrag van Sèvres aan de Porte bepalingen werden opgelegd, die de Turken wel heel ver voerden van het beoogde doel van de opheffing der Capitulaties. Niet alleen dat de Capitulaties tusschen de Geallieerden en het Turksche Rijk weder uitdrukkelijk van kracht werden verklaard, maar zij werden zelfs uitgebreid tot alle Geallieerde Mogendheden, ook tot die, welke vroeger niet in het genot daarvan waren geweest. Het vredesverdrag van Sèvres werd evenwel niet geratificeerd; de krijgskans keerde en bij de vredesonderhandelingen te Lausanne kon het Ottomaansche Rijk een geheel andere positie

innemen dan die, waarmede het zich te Sèvres had moeten vergenoegen. Van een volledig herstel der Capitulaties was geen sprake meer; de Geallieerden trachtten nog te redden wat te redden was door een systeem van „Conseillers légistes” voor te stellen dat ongeveer hierop neerkwam: Aan de rechtbanken te Constantinopel, Smyrna, Samsun en Adana, alsmede aan het Hof van Appel en het Hof van Cassatie zouden vreemdelingen als „Conseillers légistes” worden toegevoegd. Uitsluitend deze rechtbanken zouden bevoegd zijn te oordeelen in strafzaken, waarin een vreemdeling partij was. In die gevallen zou een „Conseiller légiste” zitting nemen als een lid van de rechtbank. Recht doende in hooger beroep zou de rechtbank aldus moeten zijn samengesteld, dat het aantal Conseillers de meerderheid vormde. Aanhouding van vreemdelingen en huiszoeking zou in het ressort der vier eerstgenoemde rechtbanken niet mogen geschieden dan met voorafgaande toestemming van een Conseiller. In gevallen van betrapping op heeter daad zou onmiddellijk aanhouding door de Turksche overheid kunnen plaats hebben, doch desgewenscht moest binnen 48 uur de aangehoudene voor den Conseiller worden geleid.

Dit voorstel werd echter door de Turken afgewezen, het was een der beide punten, die de Conferentie van Lausanne in Februari onverrichter zake uiteen deed gaan. Na de hervatting der besprekingen hebben de Geallieerden nogmaals concessies gedaan, en het resultaat is artikel 28 van het vredesverdrag: „abolition complète” van de capitulaties.

Toch zou het niet juist zijn te meenen, dat met dit artikel de materie in het vredesverdrag is uitgeput. Het vredesverdrag bestaat, behalve uit het eigenlijke tractaat, nog uit 16 „overeenkomsten”, „verklaringen” en „protocollen”, en van deze zijn er in het bijzonder twee voor dit onderwerp van belang, te weten de „convention relative à l'établissement et à la compétence judiciaire” en de eenzijdige: „déclaration sur l'administration judiciaire”. De eerste is een overeenkomst tusschen Engeland, Frankrijk, Italië, Japan, Griekenland, Roemenië en het Rijk der Serven, Kroaten en Slovenen eenzijdig en Turkije anderzijds, regelende de vestiging van onderdanen op elkanders gebied, de belastingen en de jurisdictie. Hoever men hier verwijderd is van het capitulaire stelsel blijkt alreeds dadelijk uit artikel 1:

„L'application en Turquie de chacune des dispositions du présent chapitre aux ressortissants et sociétés des autres Puissances contractantes est subordonnée à la condition expresse de parfaite réciprocité à l'égard des ressortissants et sociétés turcs dans les territoires des dites Puissances.”

De volgende artikelen bepalen, dat op het Turksche gebied de onderdanen der verdragsluitende partijen zullen toegelaten en behandeld worden overeenkomstig het internationale recht; zij zullen er volledige bescherming van hun persoon en goederen genieten; zij zullen roerend en onroerend goed in eigendom kunnen verwerven en volledige testeervrijheid genieten. Toelating van de wederzijdsche onderdanen tot handel, nijverheid en tot de uitoefening van beroepen zal bij nadere verdragen worden geregeld. De vreemdelingen in Turkije zullen niet onderworpen zijn aan krijgsvaard, en bevrijd van alle belasting ter vervanging van den krijgsvaard. Het Turksche Rijk behoudt zich het recht van uitzetting voor om redenen van zedelijkheid, gezondheid, behoefte van in- of uitwendige veiligheid. De bepalingen omtrent de belastingen gaan uit van de volledige gelijkstelling van vreemdelingen en Turksche onderdanen. Artikel 13 bepaalt nog eens uitdrukkelijk te dien aanzien:

„Conformément à l'abolition des Capitulations, la Turquie n'accordera pas aux ressortissants des Puissances étrangères un traitement plus favorable qu'à ses propres ressortissants et appliquera à ses ressortissants et aux ressortissants des autres Puissances contractantes le principe de l'égalité de traitement en ce qui concerne les matières prévues dans la présente Section.”

Wat de rechtspraak betreft wordt vastgesteld, dat de vreemdelingen in Turkije vrijen toegang zullen hebben tot de Turksche rechtbanken en geheel op denzelfden voet als de Turksche onderdanen in rechte kunnen optreden. Alleen voor kwesties van familiericht wordt nog de mogelijkheid van vreemde jurisdictie erkend; hier zullen uitsluitend bevoegd zijn de rechterlijke en andere autoriteiten, van degenen, wiens *statutum personale* in het spel is, tenzij de beide partijen zich vrijwillig tot den Turkschen rechter wenden. De reserve, gemaakt in de wet van 1915, voor het geval ook Ottomaansche belangen bij de zaak waren betrokken, wordt hier niet teruggevonden. Ten slotte bepaalt artikel 17, dat de vreemdelingen in Turkije „seront assurés, quant à leur personnes et à leurs biens, devant les juridictions turques, d'une protection conforme au droit des gens ainsi qu'aux principes et méthodes généralement suivis dans les autres pays.” Van toezeggingen omtrent opneming van vreemde rechters in de Turksche rechtbanken is echter in deze Conventie niets te vinden. Het eenige, dat op dit gebied bereikt is, heeft men te zoeken in de eenzijdige Turksche „Déclaration sur l'administration judiciaire”. De tekst van deze Declaratie, die ontstaan is uit de transactioneele z.g. Montagna-formule, moge hieronder in zijn geheel worden weergegeven:

„La Délégation turque a déjà eu l'occasion de faire connaître que le Gouvernement de la Grande Assemblée Nationale de Turquie est en mesure d'assurer aux étrangers devant les tribunaux turcs toutes les garanties d'une bonne justice et qu'il est à même d'y veiller dans le plein exercice de sa souveraineté et sans aucune intervention étrangère. Il n'en est pas moins disposé à faire procéder à des enquêtes et études pour introduire telles réformes que justifierait le progrès des mœurs et de la civilisation.

Dans cet esprit, les Soussignés, agissant en vertu de leurs pleins pouvoirs, tiennent à faire la déclaration suivante:

I. Le Gouvernement Turc se propose de prendre incessamment à son service, pour la période qu'il jugera nécessaire et qui ne sera pas inférieure à cinq années, des Conseillers légistes européens, qu'il choisira sur une liste dressée par la Cour Permanente de Justice Internationale de La Haye parmi les jurisconsultes ressortissants des pays n'ayant pas participé à la guerre de 1914—1918, et qui seront engagés comme fonctionnaires turcs.

II. Ces Conseillers légistes dépendront du Ministre de la Justice et auront leur siège, les uns dans la ville de Constantinople et les autres dans la ville de Smyrne. Ils participeront aux travaux des commissions législatives et seront chargés de suivre, sans s'immiscer dans l'exercice des fonctions des magistrats, le fonctionnement des juridictions civiles, commerciales et pénales turques, et d'adresser au Ministre de la Justice tous rapports qu'ils estimeront nécessaires; ils auront qualité pour recevoir toutes plaintes auxquelles pourraient donner lieu soit l'administration de la justice civile, commerciale ou pénale, soit l'exécution des peines, soit l'application des lois, avec mission d'en rendre compte aux Ministre de la Justice, à l'effet d'assurer la stricte observation de la législation turque.

Ils auront également qualité pour recevoir les plaintes auxquelles pourraient donner lieu les visites domiciliaires, perquisitions ou arrestations, ces mesures étant, d'autre part, dans les circonscriptions judiciaires de Constantinople et de Smyrne, portées sans délai, dès qu'elles sont effectuées, à la connaissance du Conseiller légiste par le représentant sur place du Ministre de la Justice; ce magistrat aura, en pareil cas, qualité pour correspondre directement avec le Conseiller légiste.

III. Dans les matières correctionnelles, la mise en liberté sous caution devra toujours être prononcée, à moins que la sécurité publique ne soit de ce fait compromise, ou que la mise en liberté provisoire n'entrave la bonne marche de l'instruction de l'affaire.

IV. Tous compromis et clauses compromissoires en matière civile ou commerciale sont permis et les décisions arbitrales ainsi rendues seront exécutées sur le visa du Président du Tribunal de première instance, qui ne pourra refuser son visa qu'au cas où la décision serait contraire à l'ordre public.

V. La présente Déclaration sera valable pour une durée de cinq ans.

Fait à Lausanne, le vingt-quatre juillet mil neuf cent vingt-trois.

' ISMET.
Dr. RIZA NOUR.
HASSAN.

Dit is dus ongeveer alles wat van de Capitulaties is overgebleven: In twee steden Conseillers légistes, in dienst van de Turksche Regeering, die zullen toezicht houden op de werkzaamheid der Turksche rechtbanken, en hun opmerkingen kunnen maken aan den Turkschen Minister van Justitie. Huiszoekingen bij en arrestaties van vreemdelingen in het ressort van de rechtbanken te Konstantinopel en Smyrna moeten zoo spoedig mogelijk ter kennis van deze Conseillers worden gebracht; voorafgaande toestemming is echter niet noodig. Om ten slotte in burgerlijke en handelszaken den weg van de arbitrage open te houden in geval de beide partijen den Turkschen rechter verkiezen uit te schakelen, waarborgt de Turksche Regeering dat zij deze wijze van beslechting van geschillen niet zal toelaten.

Zooals reeds hierboven werd opgemerkt, bezitten al deze bepalingen uitsluitend rechtskracht tusschen de verdragsluitende partijen. Nederland behoort niet daaronder en, *de iure*, bestaan derhalve voor Nederland nog de Capitulaties in den ouden vorm. Het ligt echter voor de hand, dat thans de Turksche Regeering zal beproeven, ook met de landen, die niet het vredesverdrag van Lausanne hebben geteekend, tot een accoord te komen, als met de Geallieerden gesloten.

Moeten wij het verdwijnen van de Capitulaties als een groot nadeel beschouwen? Het antwoord hierop wordt geheel en al beheerscht door de wijze, waarop het bestuur en de rechtsbedeeling zullen worden ingericht. Het capitulaire regiem heeft ongetwijfeld, ook voor de vreemdelingen zelf, groote bezwaren. Beschikt een land over een behoorlijk bestuur en een kundige, onpartijdige en onomkoopbare magistratuur, dan is er geen enkel motief om het capitulaire regiem te handhaven. Maar is die voorwaarde niet vervuld, dan wordt de afschaffing van de Capitulaties voor de vreemdelingen een ramp, die zich ten slotte zal keeren tegen het land, dat op deze wijze de vreemdelingen van zijn gebied verdrijft en de ontwikkeling van den handel met het buitenland belemmert.

J. P. A. FRANÇOIS.

INDISCHE STAATS- EN PARTICULIERE SPOORWEGEN.

II. (Slot).

Het eerste deel van dit artikel werd besloten met de opmerking, dat ik eenige critische aantekeningen zou plaatsen bij hetgeen de heer Gerlings over de S.-J. S. ten bewijze zijner stelling omtrent de activiteit der particuliere ondernemingen bij de uitbreiding harer netten met weinig opbrengst gevende lijnen aanvoerde.

Wat blijkt dan al dadelijk?

Om te beginnen, dat het altruïstisch streven van de S.-J. S., waarbij de winst der aandeelhouders op een tweede of derde plan kwam, op een fictie berust. Wat toch lezen we in het jaarverslag der Maatschappij van 1886 naar aanleiding van de concessieaanvraag Koedoes-Majong (bl. 5 en 6):

„Verdere uitbreiding van den werkkring onzer maatschappij blijft in de toekomst wenschelijk, deels om de algemeene kosten over een meer omvangrijk bedrijf te verdeelen, deels om den bloei onzer zaak hoe langer hoe meer onafhankelijk te maken van de welvaart in eene bepaalde landstreek of van het welslagen eener bepaalde cultuur.”

Ongetwijfeld is het bovenstaande zakenstandpunt zeer te loven. . . . alleen het is geen Gemeinwirtschaft. En onder deze uiteenzetting van het privatwirtschaftliche standpunt schreef de toenmalige Directie:

„De aandeelhouders kunnen zich verzekerd houden, dat de aandacht der directie voortdurend op deze gewichtige aangelegenheid gevestigd blijft en dat wanneer de omstandigheden haar daartoe gunstig voorkomen, hun de noodige voorstellen zullen worden onderworpen.”

In de latere jaarverslagen, toen de directie blijkbaar het vertrouwen der aandeelhouders in dit opzicht reeds verworven had, komen dergelijke ontboezemingen niet meer voor.

Een andere bron van gegevens treffen we in de oudere aanvragen tot concessie aan. Dit was het gevolg van het voorschrift, voorkomende in artikel 3 van Staatsblad 1885 No. 114, luidende, dat een dergelijke aanvraag vergezeld moest zijn o.a. van:

„e. gegevens betreffende het bestaande en te verwachten vervoer en in het algemeen van alle toelichtingen, die de levensvatbaarheid der onderneming en de wenschelijkheid van het verlenen der gevraagde vergunning kunnen aantoonen,”

welk voorschrift in de regelen, opgenomen in Staatsblad 1893 No. 191, niet meer voorkwam. De verwachtingen van de S.-J. S. zijn dus alleen maar te toetsen in de concessieaanvragen, welke in het tijdvak tot '93 werden ingediend.

Nu komen de lijnen in het in het nummer van 12 dezer afgedrukte staatje opgenomen, niet geheel overeen met de lijnen in de aangevraagde en verleende concessies vermeld; het wordt dus vrijwel onmogelijk om de oorspronkelijke ramingen te vergelijken met de door den heer Gerlings thans verkregen resultaten: Toch is een bestudeering der partieele concessieaanvragen de moeite waard, omdat er uit blijkt, dat men te allen tijde een behoorlijk financieel rendement verwachtte en elke andere overweging aan de aanvraag vreemd was.

Zoo vermeldt het rekest van 30 Juni 1887, waarbij concessie voor de lijn Demak—Poerwodadie—Wirosari werd aangevraagd (verleend bij G. B. van 10 Sept. 1887 No. 1/C):

„dat de voorgenomen aansluiting met de hoofdlijn van de S.-J. S. het der betrokken maatschappij mogelijk zal maken den zijtak naar Wirosari zoo voordeelig te exploiteeren, dat volgens een matige berekening, na storting van een zekere percentage der ontvangsten in hare vernieuwingsfondsen, er 6 pCt. van het aanlegkapitaal als winst zal overblijven.”

Vermeld mag worden, dat het oorspronkelijk in de bedoeling gelegen had de lijn van Demak over Wirosari tot Blora te bouwen, doch dat financieele angst voor het feit „dat het uitzicht op eenigszins bevredegende rente, die toen tot 5 pCt. was gestegen, in de waagschaal werd gesteld”, de Directie hiervan terughield. Bij rekest van 28 Februari 1891 werd het ontbrekende stuk Wirosari—Blora echter aangevraagd; in dat rekest werd de rentabiliteit na storting van een zeker percentage der ontvangsten in de vernieuwingsfondsen op „ongeveer 5 pCt. van het aanlegkapitaal” opgegeven.

In het rekest van 30 October 1890, waarbij namens de S.-J. S. concessie voor een tramlijn van Samarang over Kendal naar Weleri werd aangevraagd (gewerd bij G. B. van 17 Dec. 1890 No. 21), werd een rendement van ruim 5 pCt. van het aanlegkapitaal becijferd.

Dat ook rentabiliteitsoverwegingen en geen andere de S.-J. S. er toe gebracht hadden om in 1886 de concessie aan te vragen voor het lijntje Koedoes—Majong blijkt uit bl. 4 van het meergenoemde jaarverslag der S.-J. S. over 1886.

Den 4den Juli 1899 werd de concessie voor de goederenlijn Blora—Lemahpoetih teruggegeven, omdat bij onderzoek was gebleken, dat de lijn niet levensvatbaar zou zijn en wat de lijn Djatirogo—Lasem aangaat, welke in het staatje van den heer Gerlings met eene rentabiliteit van 0,8 pCt. is opgegeven, zoo moet ik opmerken, dat de verwachting was, dat de lijn rendabel zou wezen. Zoo niet, dan had de Nederlandsch-Indische Spoorweg Maatschappij, die eerst de lijn Bodjonegoro—Djatirogo—Lasem had willen aanleg-

gen, d.d. 24 Augustus 1910, niet geschreven:

„en dat de N. I. S., zoo zij al geene winsten mag verwachten van de exploitatie Djatirogo—Lasem, zich toch verzekerd kan achten, dat die exploitatie eene voldoende opbrengst zal opleveren om na korten tijd de rentebetaling van het ten behoeve van den aanleg van dat lijn gedeelte te besteden kapitaal te waarborgen.”

Nu is de vraag niet of een particuliere maatschappij ten gevolge van tegenvallers, te dure exploitatie, concurrentie-overwegingen, geen onrendabele stukken in haar net heeft. Daar gaat het niet om. Als dat de bedoeling was, dan zou aan het staatje van den heer Gerlings bewijskracht kunnen worden toegekend; althans indien gelijktijdig duidelijk gemaakt was, hoe de getallen in de kolommen 4 en 5 berekend waren geworden, want de partiedeelverdeling van inkomsten en uitgaven van lijngedeelten is een zaak, welke op vele manieren kan plaats hebben. Voor het doel, dat volgens den heer Gerlings met de samenstelling van dergelijke staatjes nagestreefd wordt, kunnen deze zeker dienen, vooral indien zij over verschillende jaren volgens dezelfde beginselen worden opgemaakt. Voor eene bewijsvoering, dat de stelling onjuist is, dat particuliere lijnen slechts daar ontworpen en aangelegd worden, waar men meent, dat het behalen van winst met voldoende zekerheid verwacht kan worden, kunnen deze noch in absoluten, noch in betrekkelijken zin dienen, vooral niet, omdat blijkens de eenige toelichting van den heer Gerlings het door de zijlijn (of de verlenging) aangebrachte vervoer op de hoofdlijn voor de zijlijn buiten beschouwing gelaten is. Nu wordt de opbrengst van een zijlijn (of verlenging) altijd beschouwd als uit twee deelen te bestaan: a. de opbrengst op het lijnvak zelve, b. die van het bijgebrachte vervoer op de stamlijn. De factor b. kan soms groter zijn dan a. en de praktijk bij de S.S. wees dan ook uit, dat zij bijna nooit minder was dan 50 pCt. van de bruto-opbrengst. Deze werkwijze, welke ook op de theorie steunt (Launhardt), toepassende op het staatje van den heer Gerlings, geeft belangrijke verschillen; de kolommen 4, 6 en 8 voor de zijlijnen zullen met *minstens* 40 pCt. van de bruto-opbrengst (kolom 4) verhoogd moeten worden, aannemende dat de exploitatiekosten op de hoofdlijn met 20 pCt. van die der zijlijn zullen stijgen. Handelt men niet aldus, dan is nagenoeg elke zijlijn onrendabel, voert men deze of een soortgelijke werkwijze, zooals behoort, wel in, dan zal de *echte* rentabiliteit er geheel anders uitzien dan kolom 9 aangeeft. Ik teeken hierbij aan, dat aan de cijfers 50, 20 en 40 geen absolute waarde wordt toegekend, doch dat zij ingevoerd werden uitsluitend om de gedachten te bepalen.

Alvorens tegenover de opvatting der particuliere maatschappij omtrent de rentabiliteit van aan te leggen lijnen, die van den Staat te stellen, zij er hier ter vermindering van misverstand nog eens uitdrukkelijk op gewezen, dat op het zakenstandpunt der maatschappijen, waarvan de heer Gerlings directielid was, in geen enkel opzicht critiek wordt uitgeoefend. Het beheer is daar volgens algemeene opvatting uitstekend en in technisch zoowel als in financieel opzicht kunnen de lijnen aan elke andere onderneming van dien aard als voorbeeld gesteld worden. Stuurlied van dien aard hebben wel eens beweerd, dat de directie, in plaats van haar aandacht dadelijk aan voedingslijnen te wijden, beter gedaan had om de lijn geleidelijk door te trekken tot Soerabaja, waardoor zij de N. I. S. vóór zou zijn geweest en een afgeord gebied tusschen Samarang en Soerabaja zou hebben bediend. Ook of het wel verstandig was, dat in 1898 de concessie Balapoelang over Margasari en Adjibarang naar Poerwokerto teruggegeven werd, omdat „de tijd nog niet gekomen was, waarin zij (de S. C. S.) zich kon belasten met eene uitbreiding van haar bedrijf, die gedurende verscheidene jaren tot een belangrijk verlies zou leiden”, terwijl in 1905 die lijn — tevergeefs — in concessie teruggevraagd werd, omdat de opbrengst toen reeds voldoende zou zijn „tot dekking van de rente van het

vereischte kapitaal”. Ware toch de concessie indertijd uitgevoerd, dan zou bij een voorgenomen fusie van de S. C. S. met de Serajoedal Stoomtram Maatschappij de S. C. S. een buitengewoon sterke en gunstige positie hebben ingenomen. Al deze en andere vragen kunnen we laten rusten, immers men moet de genomen beslissingen beschouwen in verband met de toenmalige omstandigheden; critiek achteraf op den vooruitzienden blik van particuliere (of overheids) exploitanten is altijd heel gemakkelijk, doch heeft voor de beoordeling van de tegenwoordige toestanden weinig waarde.

Keeren we terug tot de rentabiliteits- en andere overwegingen en wel tot die, welke bij den eerste der Staatslijnen golden, dan valt het in de eerste plaats op, dat daarbij op den voorgrond stond: het aanleggen van een stamlijn over Java. Dit was het eerste noodige en daaraan werkte men consequent door. Men liet zich in het algemeen niet afleiden door den aanleg van voedingslijnen voor het groote doel bereikt was. Bij een staatsnet, hetwelk met beperkte financiën aangelegd moest worden, moest men zoo handelen.

De zachte critiek, welke de heer Gerlings hierop uitoefent, is onbillijk en onjuist; wat voor de S.-J. S. wellicht verstandig was — zie boven —, zou het voor den Staat zeker niet geweest zijn. Daarin ligt mede een verschil tusschen de particuliere en de overheidsbemoeiing, welke de heer Gerlings in zijn ijer om zijn door niemand aangevallen beleid als directielid van bloeiende particuliere ondernemingen te verdedigen, uit het oog verloor heeft. Doch afgescheiden hiervan is er nog een ander verschil. Terwijl we bij S.-C.S. en S.-J. S. uitbreidingen zien, wanneer de rentabiliteit verzekerd is en concessies worden teruggegeven, als de levensvatbaarheid niet of nog niet aanwezig geacht wordt, bouwde de Staat zoodra de noodzakelijkheid voor de volkshuishouding was aangetoond en het kapitaal en de werkrachten aanwezig waren. Wat het eerste betreft zij vermeld, dat het tekort op het netto-rendement, indien aanwezig, gecompenseerd werd geacht, zoodra de indirecte voordeelen voor de betrokken streek en het land het offer van de schatkist geveerd, waard schenen.

In de voortontwerpen van de S.S.-lijnen zijn de *netto-overschotten* zoo zuiver mogelijk berekend en in de Memories van Toelichting op de betrekkelijke wetsontwerpen vindt men de vermoedelijke rentabiliteit in procenten van het aanlegkapitaal uitgedrukt. Jammer genoeg beschik ik in Bandoeng niet over al die cijfers, slechts enkele zijn in mijn bezit; onder eenige reserve kan ik deze hieronder vermelden.

De kosten der lijn Buitenzorg—Tjitjalengka werden becijferd op f 21.000.000, met een netto-overschot van 1,74 pCt.; van de dure lijn Padalarang—Krawang waren de verwachtingen al evenmin hooggespannen, nl. werd een overschot van 1,5 pCt. geraamd. Het netto-overschot der lijn Probolinggo—Panaroekan werd geschat op 3,55 pCt. van het aanlegkapitaal, dat van Tjilatjap—Tjitjalengka (met zijtak naar Garoet) op 2½ pCt., zijnde dit het uiterste maximum, dat van de verbinding Malang—Blitar op 2;4 pCt., van Tarik naar Soerabaja op 3 pCt., van Tjikampek naar Cheribon op 3,6 pCt., van Cheribon naar Kroja op 4 pCt. (door commissie-Middelberg), van Kalisat naar Banjoewangi op 2,77 pCt., van Batavia naar Anjer op 3,03 pCt., van Bandjar naar Parigi op 0,67 pCt., van Rangkas Betoeng naar Laboan op 3,4 pCt., de lijnen in Zuid-Sumatra op ½ pCt., terwijl men bij de dure lijnen in Atjeh in 't geheel niet met eenig overschot rekende. Tot toelichting van deze cijfers, waarbij voor wat de zijlijnen en verlengingen aangaat het aangebrachte vervoer op de stamlijn medegerekend is, diene nog het volgende:

De bovenstaande rendementscijfers geven aan het door de opname bij de vóórontwerpen becijferde *bruto-rendement*. Hiervan dienen nog te worden *afgetrokken* de kosten voor pensioen- en die voor vernieu-

wingsfondsen vóór zij vergeleken kunnen worden met de rentabiliteitscijfers in de *Mededeelingen No. 27* en in de *Aanteekeningen* van den heer Gerlings; de laatstbedoelde rentabiliteitscijfers geven nl. het *netto*-rendement aan. Wil men deze cijfers dus naast die van den heer Gerlings in het bovenstaande staatje stellen, dan moet men ze alle nog verminderen met 1½ pCt. à 2 pCt. (gemiddeld 1,85 pCt.) of wel men moet ze vergelijken met het exploitatieoverschot (kolom 6) van het staatje van den heer Gerlings, nadat dit is gecorrigeerd als door mij boven werd aangegeven. Dat dit zeer groote verschillen geeft, blijkt bijv. hieruit: Voor de lijn Joana—Tajoe zal, de minimum stijging van 50 en 20 pCt. voor aangebracht vervoer aanhoudende, de gecorrigeerde rentabiliteit zeker 7 pCt. inplaats van de door den heer Gerlings aangegeven 2,5 pCt. bedragen. Hiermede moeten dan de bovenstaande S.S. cijfers — waarbij met het op de hoofdlijn aangebrachte vervoer rekening was gehouden — vergeleken worden, nadat daarvan nog 1,85 pCt. afgetrokken is. Voor eene zuivere vergelijking ware nog het allerbeste, om deze laatste cijfers naast de door de S. J. S. *gecalculeerde* winstcijfers te stellen, welke echter op eenige uitzonderingen na, welke boven vermeld werden, niet publiek zijn gemaakt.

Deze vermoedelijke rendementscijfers der S.S.-lijnen, welke gelukkig alle te laag zijn gebleken, passeerden in Indië van af den dienst van Opname der S.S. alle instantiën, zij werden door Minister en Volksvertegenwoordiging kritisch bekeken, zoodat men kan zeggen, dat de lijnen tot stand kwamen, nadat men zich volkomen bewust vereenigd had met het principe, dat het economisch rendement de vermoedelijke verliezen op de exploitatie waard was. Ook in de pers werden tegen de gevolgde politiek geen objecties van belang gemaakt. Plotseling komt thans in deze abnormale tijden de self-supporting eisch uit de lucht vallen en treft men vergelijkingen met particuliere lijnen, die uit geheel andere overwegingen werden aangelegd (en geëxploiteerd). De onredelijkheid hiervan behoeft wel niet aangetoond te worden, noch het gevaar uit een oogpunt der volkshuishouding, aangenomen, dat op grond hiervan de wensch naar self-supporting werkelijk nagestreefd wordt.

Hierop verder in te gaan zou mij te ver van het eigenlijk onderwerp afvoeren. Ik meen te kunnen eindigen, nu ik nogmaals heb aangetoond, dat tusschen het aanleggen van particuliere en Staatsspoorwegen essentiele verschillen bestaan, dat de poging van den heer Gerlings om mijn betoog en dat van den Directeur van Gouvernementsbedrijven in het uitgangspunt aan te vallen, niet geslaagd kan heeten, zoodat dan ook de stelling onverkort gehandhaafd wordt, dat terwijl de Staat er geen bezwaar in zal en mag zien, nuttig geoordeelde lijnen met onvoldoende opbrengst aan te leggen, de particuliere maatschappijen alleen die lijnen tot stand zullen brengen, welke een voldoende financieel rendement beloven af te werpen.

S. A. REITSMA,
Oud-Hoofdambenaar der Staatsspoor- en Tramwegen.

Bandoeng.

DE RIJKSMIDDELEN.

In dit nummer treft men aan het gebruikelijke overzicht van de opbrengst der Rijksmiddelen over de maand Augustus 1923, vergeleken met de overeenkomstige cijfers van Augustus 1922.

De oorlogswinst- en verdedigingsbelastingen brachten in totaal op *f* 1.150.555.046, waarvan *f* 792.599.527 op rekening komt van eerstgenoemde heffing.

Met inbegrip van de opcenten ten behoeve van het leeningfonds — behalve die op den suikeraccijns, welke geen verzwaring van belastingdruk medebrachten — is in totaal eene som van *f* 1.482.216.985 ontvangen uit belastingheffing, die haren grond vindt in de buitengewone omstandigheden.

De gewone middelen brachten in de afgelopen

maand *f* 31.228.007 op tegen *f* 35.151.122 in Augustus 1922 en vertoonen mitsdien een achteruitgang van *f* 3.923.115. De totale opbrengst in de afgelopen maand bleef *f* 2.559.910 ten achter bij de raming.

De opbrengst over de eerste acht maanden van dit jaar bleef bij de opbrengst in de overeenkomstige maanden van 1922 een bedrag van *f* 9.004.720 ten achter, terwijl de raming met een bedrag van *f* 14.209.026 werd overschreden. Dit voordeelig verschil met de raming is vooral te danken aan de hoogere opbrengst van de inkomstenbelasting gedurende de eerste maanden van dit jaar, aan de dividend- en tantiëmebelasting, die in Februari jl. abnormaal hoge cijfers gaf te boeken, en aan de successierechten, die in de eerste acht maanden ruim 3 miljoen gulden boven de raming bleven. Gelet evenwel op het wisselvallig karakter van de successierechten en op het feit, dat de inkomstenbelasting steeds minder voor de schatkist oplevert, moet aangenomen worden, dat dit voordeelig verschil ad 14 miljoen gedurende de volgende maanden van dit jaar geleidelijk zal inkrimpen.

In vergelijking met Augustus 1922 vertoonen bijna alle middelen een lager opbrengstcijfer. Alleen brachten de personeele belasting, de suiker- en de tabaksaccijns en de zegelrechten meer op. Met name vertoont de tabaksaccijns een hooger opbrengstcijfer. De opbrengst bedroeg *f* 1.212.465, waartegenover in Augustus 1922 een opbrengst van *f* 699.913 staat.

Het groote verschil zal zijn oorzaak hierin vinden, dat thans de crediettermijnen vervallen. De raming werd evenwel nog niet bereikt; deze is nog vier ton hooger dan de opbrengst in de afgelopen maand. Voor dezen tijd van malaise is de raming blijkbaar te hoog gesteld.

Fluggere invordering in de eerste maanden van dit jaar is oorzaak, dat thans de grondbelasting een mindere opbrengst geeft te boeken dan in Augustus 1922. De mindere opbrengst bedroeg *f* 208.768. De inkomstenbelasting wijst een opbrengstcijfer van *f* 5.371.655 aan; in Augustus 1922 was de opbrengst *f* 7.955.314, alzoo eene vermindering van ruim 2,5 miljoen gulden.

Bij de vergelijking van de ontvangsten uit de Rijksinkomstenbelasting worde er op gewezen, dat de bedragen zich als volgt over de verschillende dienstjaren splitsen:

	Jan. t/m. Aug. 1922	Jan. t/m. Aug. 1923
1920/1921	<i>f</i> 6.545.214	<i>f</i> 2.075.181
1921/1922	„ 78.441.291	„ 14.180.661
1922/1923	„ 1.454.086	„ 59.492.684

Voor de meerdere opbrengst van de personeele belasting is geen bijzondere reden aan te wijzen.

De dividend- en tantiëmebelasting en de vermogensbelasting verminderden respectievelijk met *f* 1.332.291 en *f* 172.345. In de opbrengst van de dividend- en tantiëmebelasting komt uit de slechte financieele toestand onzer bedrijven en ondernemingen.

De suikeraccijns leverde de afgelopen maand *f* 424.961 meer op dan in de overeenkomstige maand van het vorig jaar. Hierin moet niet meer dan een toevallige fluctuatie worden gezien. Dit geldt ook voor de opbrengst van den wijnaccijns, die een bedrag van *f* 4408 beneden de opbrengst van het vorig jaar bleef.

Het voortduren der fraude door invoer van groote partijen spiritus, veroorzaakt de vermindering van den gedistilleerd accijns. Tegenover een opbrengst van dit middel in de afgelopen maand ad *f* 4.466.030 staat een opbrengst in Augustus 1922 ad *f* 4.901.202. De bieraccijns, die de laatste maanden ruim vloeide — een bewijs daarvan is wel de meerdere opbrengst van ruim 4 ton in de eerste 8 maanden van dit jaar in vergelijking met de opbrengst in de overeenkomstige maanden van het vorig jaar — laat thans een mindere opbrengst van *f* 14.042 zien. Eene bijzondere reden voor de vermindering van den zout- en den

geslachtaccijns — respectievelijk f 34.233 en f 53.161 — is niet op te geven.

Van de middelen, die meer speciaal den toestand in het zakenleven weerspiegelen, zijn opvallend de zegelrechten, die de afgelopen maand — in tegenstelling met vorige maanden — een hooger opbrengstcijfer vertoonen. De vermeerdering bedroeg f 84.256. De beursbelasting bedroeg f 190.951 tegen f 159.037 in Augustus 1922. Uit deze laatste vermeerdering kan de conclusie worden getrokken, dat de handel ter beurze iets toeneemt.

Als gevolg van de malaise op handelsgebied liepen de invoerrechten terug van f 3.137.436 op f 2.680.635; de statistiekrechten van f 284.095 op f 282.653, en de loodsgelden van f 233.003 op f 213.182.

De wisselvallige successierechten brachten de afgelopen maand voor de schatkist f 194.736 minder op.

BUITENLANDSCHE MEDEWERKING.

BESCHERMING DER WOLLENSTOFFEN-INDUSTRIE?

Dr. T. E. Gregory te Londen schrijft ons:

De laatste dagen is er nog al wat te doen geweest over den eisch van de Kamer van Koophandel te Bradford van de toepassing op de wolindustrie van het tweede deel van de Safeguarding of Industries Act, dat is het deel, hetwelk de mogelijkheid van het heffen van rechten tot het tegengaan van valuta-dumping opent.

Vertegenwoordigers der industrie hebben een onderhoud gehad met de leiders van den Board of Trade en schijnen voldaan over de resultaten, ofschoon blijkt, dat door het onderhoud de kwestie, welke de industrieën bepleiten, niet gevorderd is. Gegeven de betekenis van de industrie en de zekerheid, dat, indien zij bij haar pogen succes heeft, andere industrieën van grootere betekenis op dergelijke wijze hulp zullen zoeken, dienen de feiten nader onder het oog te worden gezien. Zoowel de index van de vakverenigingen als die van het Unemployment Insurance Scheme wijzen voor de industrie een in de laatste maanden stijgende werkloosheid aan. De vakverenigingsindex heeft wel is waar slechts betrekking op een relatief kleine groep arbeiders, doch hij wordt hier weergegeven, aangezien de andere cijfers onlangs veranderd zijn en daarom niet geheel betrouwbaar.

Vak- verenig- index in pCt.	Unemployment Insurance Scheme index in duizenden werkloozen.			Grondslag gewijzigd
	mannen	vrouwen	kinderen	
Jan. 1,1	7,3	4,6		
Febr. 1,1	6,3	3,8		
Maart 1,1	5,9	3,2		
April 1,2	5,8	3,8		
Mei 1,6	6,3	4,7		
Juni 2,1	9,5	8,4	1,0	
Juli 3,8	10,6	13,9	1,0	
Aug. 4,7	12,8	16,3	1,5	

Met 270.000 werkloozen is dus ongeveer 1/9 van het normale aantal arbeiders zonder werk, vergeleken met 1/25 aan het begin van het jaar. Waaraan is deze stijging der werkloosheid toe te schrijven?

In Bradford ondervindt men geen moeilijkheden bij het aanwijzen van de oorzaak; deze is de toeneming der Fransche concurrentie. Men beweert, dat de fabrikanten te Roubaix groote voorraden wol gekocht hebben, toen de Franc tusschen de 50 en 60 stond en dat zij, nu de koers ongeveer 80 is, in staat zijn den Britschen fabrikant te onderbieden en wel temeer, daar de Fransche loonen niet gestegen zijn in omgekeerde evenredigheid met de daling van den Franc; m.a.w. de industrie is onderhevig aan valuta-dumping op groote schaal. Iedere maand is de toestand erger geworden, naarmate de Franc daalde.

In de eerste plaats dient dus het feit der toegenomen Fransche concurrentie vastgesteld te worden.

In de handelsstatistiek wordt de industrie in een groot aantal groepen verdeeld, doch het gaat hier in hoofdzaak om de wollen weefsels, andere dan kleding. Hoe de toestand is, voorzoover uit de cijfers der handelsbeweging kan worden afgeleid, volgt uit de hieronder volgende staten.

Invoer van wollen Weefsels. In miljoenen vierkante yards.

	1921			1922			1923		
	Totaal	Uit Frankrijk	Uit Duitsland	Totaal	Uit Frankrijk	Uit Duitsland	Totaal	Uit Frankrijk	Uit Duitsland
Januari	817	651	15	810	532	34	1482	1263	28
Februari	1121	989	22	882	745	13	2017	1621	42
Maart ...	1333	1181	5	1104	947	26	1493	950	78
April	1286	1133	14	1097	875	38	1266	644	84
Mei	800	611	14	1870	1099	79	1754	1138	118
Juni	749	526	8	1096	894	33	1790	1176	121
Juli	605	449	14	1088	813	32	2840	2436	117
Augustus	573	404	7	1235	912	35	2071	1317	226

Uitvoer van wollen weefsels, met inbegrip van half wollen weefsels, bekend onder den naam van „woollens”.

In miljoenen vierkante yards.

	Totaal			Naar Frankrijk		
	1921	1922	1923	1921	1922	1923
Januari	9768	8932	14750	323	310	453
Februari	7128	7755	11622	247	507	440
Maart	6223	9913	9533	243	508	290
April	6249	8405	8410	493	555	253
Mei	5059	11105	12132	435	472	293
Juni	4353	10631	12919	309	538	224
Juli	5281	11542	14625	470	410	233
Augustus	5284	11985	14014	200	400	237

Tabel III. Invoer en Uitvoer van lakens (gevolde stoffen).

In duizenden vierkante yards.

	Invoer.			Uitvoer.		
	1921	1922	1923	1921	1922	1923
Januari	18	20	1	3991	6738	7314
Februari	34	5	—	3957	4028	5938
Maart	20	4	2	2834	5018	4848
April	26	6	4	3926	5597	4466
Mei	14	6	6	2433	5376	5241
Juni	25	2	7	2741	5403	4812
Juli	30	—	13	2763	5672	5611
Augustus	42	—	15	2947	5541	5002

In het licht van deze cijfers is het onmogelijk vol te houden, hetgeen de propaganda zoo gaarne wil doen, dat de Britsche wolindustrie op het punt staat voor de Fransche te capituleeren. De belangrijke punten zijn de volgende.

In de eerste plaats is de buitenlandsche concurrentie van te verwaarloozen omvang in de lakenindustrie, waar de invoeren van overzee nog aanzienlijk geringer zijn dan in 1921 en onbetekenend, vergeleken bij den uitvoer.

In de tweede plaats is de Britsche uitvoer van wollen weefsels gestegen van een gemiddelde van ongeveer 6 miljoen vierkante yards in 1921, in welk jaar een neiging tot daling viel waar te nemen, tot een gemiddelde van ongeveer 10 miljoen yards in 1922, terwijl in den loop van het jaar een stijging valt te bespeuren, tot 12 miljoen yards in 1923 met wisselende tendentie.

In de derde plaats is er een tamelijk ononderbroken stijging te bespeuren in den invoer uit Frankrijk, welke in 1921 en 1922 gemiddeld 743.000 en 852.000 en in het loopende jaar 1.320.000 vierkante yards bedroeg. Anderzijds vallen er in het voorafgaande jaar maanden aan te wijzen, waarin de ingevoerde hoeveelheden even groot waren als in welke maand van 1922 ook, den invoer in Juli van

dit jaar echter uitgezonderd, toen het hoogtepunt bereikt werd.

Men kan natuurlijk betoogen, dat hiermede niet alles gezegd is en dat de kern van het vraagstuk ligt in de binnenlandsche markt. Indien de vraag hier te lande daalt of indien zij buitengewoon gevoelig is voor wijzigingen in den prijs, kan volgehouden worden, dat alle verbeteringen van den export niet in staat zijn, het verlies op de binnenlandsche markt te dekken, vooral wanneer men in aanmerking neemt, dat de prijzen een dalende lijn hebben vertoond, zoodat grooter uitvoer per saldo geen verbetering in den financieelen toestand van de industrie met zich behoeft te brengen.

Dit voert tot het volgende punt. De wolindustrie is er niet een, wier oorlogservaringen buitengewoon ongunstig waren. Integendeel, het is onmogelijk om te ontkennen, dat de fabrikanten enorme winsten hebben gemaakt, niet slechts gedurende den oorlog, maar ook in de daarop volgende hausseperiode, toen de geheele wereld zich opnieuw in de kleeren stak. Men zou dan ook geneigd zijn te betoogen, dat de financieele kracht van de industrie aanzienlijk moet zijn.

Voorts is het mogelijk, dat van de zijde der industrie wordt aangevoerd, dat zij niet zoo zeer getroffen wordt door den directen invoer van weefsels, doch door de stijging van den invoer van kleding. Dit argument is tot op zekere hoogte gerechtvaardigd. De volgende cijfers werpen er eenig licht op.

	Invoer gedurende de eerste acht maanden.		
	1921	1922	1923
Wollen of half-wollen bovenkleding voor mannen en jongens	45	97	76
Alle andere kleding, uitgezonderd gebreide goederen.....	1324	1929	2856
Wollen kousen	16	19	18
Wollen ondergoed	108	103	115
	Uitvoer:		
Bovenkleding voor mannen en jongens	1888	1082	1589
Alle andere kleding	3681	3770	4284
Wollen kousen	983	2305	2217
Wollen onderkleding	553	681	956

De invoer van bovenkleding, met uitzondering van die voor mannen en jongens, is dus meer dan verdubbeld sinds 1921, ondanks dalende prijzen.

Het standpunt der fabrikanten kan op twee wijzen worden aangevallen, welke men zorgvuldig uiteen moet houden. De eerste gaat uit van de overweging, dat de moeilijkheden in de industrie een zuiver tijdelijk karakter dragen; dat indien de Franc verbeterd in koers, de extra-winst, die thans aan export naar dit land verbonden is, moet ophouden, terwijl ook indien de Franc ongeveer op haar huidig niveau gestabiliseerd wordt, de invoer op buitengewoon voordeelige voorwaarden spoedig tot het verleden zal behooren. Het schijnt, dat deze redeneering ook in de industrie betrekkelijk veel vernomen wordt.

Vervolgens kan men de industrie op politieke overwegingen aanvallen. Deel II van de Safeguarding of Industries Act loopt in Augustus van het volgend jaar af en in ieder geval moet een langdurig onderzoek plaats vinden naar de aanspraken, welke de industrie op protectie kan doen gelden, vóór een verordening kan worden uitgevaardigd en dan kan de oppositie in het parlement de inwerking treding hiervan nóg weder uitstellen. Is het dan wel verstandig voor de industrie, zich zelf te voeden met valsche hoop op zoo'n kleine wetgevende basis?

Intusschen, wat er met de Safeguarding of Industries Act in werkelijkheid gebeuren zal hangt ten deele af van wat de wolindustrie zelf doet. Indien haar pogingen succes hebben zal er een reden te meer zijn de wet het volgend jaar te verlengen. Vrijhandelaars, die bovenstaande argumenten gebruiken, spelen daarom met vuur en het is veel beter de argumentatie van belanghebbenden langs den directen weg aan te vallen.

Hetgeen de wolindustrie ons thans te zien geeft is slechts een te midden van talrijke voorbeelden van een hernieuwde neiging om te vragen in het bedrijfsleven van staatswege in te grijpen. Na den oorlog was de Deutsche concurrentie de eenige grondslag voor dit streven. Hiervan hoort men echter thans niet zeer veel. Nu is het Frankrijk, dat in het middelpunt van de agitatie komt te staan. Hoe dit ook zij, de werkelijke strijd zal ontstaan over de Imperial Preference en betreft levensmiddelen en niet industriele eindproducten. De moeielijkheid, die zich hierbij voordoet, is, dat het bijna onmogelijk zal zijn voor eenige Regeering de eischen van de Dominions in te willigen, zonder te letten op die van de fabrikanten, wier arbeiders hogere prijzen moet betalen voor voedsel, dientengevolge hogere loonen vragen en op deze wijze indirect de geheele kwestie van de industriele bescherming ter tafel brengen. Een politieke strijd van den eersten rang mag men daarom in de herfst verwachten, hoewel ik voor mij niet denk, dat de protectionisten hem zullen winnen. De gebeurtenissen van den jongsten tijd hebben echter bewezen dat Baldwin nauwelijks de sterke man is dien zijn vrienden zoo gaarne in hem zien en het is dus mogelijk, dat enkele onverwachte gebeurtenissen plaats vinden.

T. E. GREGORY.

AANTEKENINGEN.

Indexcijfers van groothandelsprijzen. — Op de scherpe daling van de prijzen sedert Juli is thans een kleine reactie gevolgd; het indexcijfer sluit 6 punten hooger dan aan het eind van Augustus op 4188. Dit cijfer is thans 1 punt lager dan dat van eind September 1922, dat tot nu toe, met uitzondering van de vorige maand, het laagste sedert den wapenstilstand was. Terwijl de netto-verandering voor Augustus klein was, hebben enkele artikelen groote prijsveranderingen te zien gegeven. De bewegingen waren evenwel meer tegenstrijdig dan gewoonlijk het geval is en ook de eindcijfers der groepen toonen daardoor slechts kleine wijzigingen, zooals blijkt uit onderstaande — aan „The Economist” ontleende — tabel.

Data	Granen en vleesch	Andere voedings- en genotm.	Weefstoffen	Delfstoffen	Diversen: ollen, hout, rubber, enz.	Totaal	Algemeen indexcijfer
Basis (gemidd. 1901—5) ...	500	300	500	400	500	2200	100,0
Einde Juli 1914	579	352	616½	464½	553	2565	116,6
„ Nov. 1918	1289	782½	1848	903	1389½	6212	282,6
„ Dec. 1920	1344	805	1284	1216	1275	5924	269,3
„ Dec. 1921	921½	636	1106	762	931½	4357	198,0
„ Aug. 1922	880½	674	1123½	691½	887½	4257	193,5
„ Sept. „	873½	682½	1116	699	818	4189	190,4
„ Oct. „	885	700	1150	712	813	4260	193,6
„ Nov. „	864	703	1200½	704½	811	4283	194,7
„ Dec. „	861	706	1184½	705	807½	4264	193,8
„ Jan. 1923	860	711½	1205½	739	808	4324	196,5
„ Febr. „	847½	746	1201	797½	810	4402	200,1
„ Mrt. „	824	752	1178½	840	797½	4392	199,6
„ Apr. „	858	752	1199	834	797	4440	201,8
„ Mei „	869½	772½	1166½	818½	785	4412	200,5
„ Juni „	815½	773½	1177½	773½	761	4301	195,5
„ Juli „	819½	756	1115½	744½	746½	4182	190,1
„ Aug. „	828½	762½	1119	734	744	4188	190,4

Beide groepen der voedingsmiddelen zijn gestegen, evenals weefstoffen; de delfstoffen en de diversen vertoonen een daling. Door de gunstige oogstvooruitzichten is binnenlandsche tarwe aanmerkelijk gedaald; het Amerikaansch product heeft zich evenwel hersteld van het verlies van de vorige maand. De meelprijzen zijn 2 sh. per zak gedaald; haver is evenals binnenlandsche tarwe sterk gedaald, maar gerst noteert hooger. Aardappelen vertoonden een seizoenstijging, nu van den ouden oogst niets meer wordt aangeboden. Rijst heeft het verlies van de vorige

maand weder ingehaald. Een scherpe stijging van varkensvleesch ging vergezeld van een daling der overige vleeschprijzen. In de tweede groep valt vnl. op een heftige stijging van de theeoprijzen, gevolg van veel concurrentie op de verkooprijzen en het aanleggen van voorraden. Suiker sluit lager, hoewel gedurende de laatste veertien dagen de prijzen zijn gestegen.

De prijzen voor ruwe katoen zijn gestegen, garen is evenwel iets lager in prijs, terwijl laken onveranderd is. Ten gevolge van tegenstrijdige berichten over den Amerikaanschen oogst hebben de ruwe katoenprijzen groote schommelingen te zien gegeven. Engelsche wol is iets hooger dan de vorige maand, maar Australische wol sluit onveranderd. Het wolverbruik gedurende de afgelopen maand was zeer bevredigend en de vraag voor export naar Amerika en het Continent van Engelsche wol heeft de prijzen gestimuleerd. Vlas noteert lager evenals jute, waarvoor evenwel gedurende de laatste helft van de maand meer belangstelling bestond.

Ruw ijzer en stalen rails zijn gedaald; ijzeren staven zijn nog steeds onveranderd. Kolen iets lager; lood en tin hooger. Door de lusteloze houding van de New Yorksche beurs is koper ook hier wat gedaald. De veranderingen in de diversengroep waren klein en van weinig belang.

Onderstaande tabel geeft de prijzen van ieder artikel afzonderlijk met de wijzigingen sedert de vorige maand. Hierbij is de stand 1901—'5 gelijk 50 gesteld.

	Index-cijfer	+ of -		Index-cijfer	+ of -		Index-cijfer	+ of -
Tarwe (btl.)	81 ^s	+ 5	Katoen(Am.)	139	+ 2 ^s	Koper	52	- 2 ^s
„ (Eng.)	70	- 19 ^s	„ (Egypt.)	115	+ 8	Delfstoffen	73 ^s	- 10 ^s
Meel	74	- 4	Garen	127 ^s	- 2 ^s	Hout	103 ^s	
Gerst	74	+ 9	Laken	127		Hout (Baltisch)		
Haver	69 ^s	- 16 ^s	Wol (Eng.)	135 ^s	+ 2 ^s	Hout (Amerik.)	90	+ 2
Aardapp.	75	+ 19	„ (Austr.)	122 ^s		Leder	60	
Rijst	101	+ 5	Zijde	122	+ 2	Petroleum	92	
Rundvnl.	81	- 3	Vlas	114 ^s	- 5 ^s	Oliën	72	- 3 ^s
Schapenvl.	91 ^s	- 6	Hennep	45	+ 1 ^s	Oliezaden	75	- 2 ^s
Varkensvl.	111	+ 20	Jute	71	- 5	Talk	63 ^s	+ 1
Granen en vl.	828 ^s	+ 9	Weefstoffen	1119	+ 3 ^s	Indigo	87	
Thee	144	+ 11	Ruw-IJzer	107 ^s	- 5 ^s	Soda	85	
Koffie	90	- 1	Stalen rails	79	- 4 ^s	Rubber	15 ^s	+ 5
Biet-suiker	113	- 5	IJzer.staven	92		Diversen	74 ^s	- 2 ^s
Bietsuiker	210 ^s	+ 6	Kolen (st.)	136 ^s	- 4	Totaal	4188	+ 6
Boter	88 ^s	+ 7 ^s	„ (huisbr.)	87	- 1			
Tabak	116 ^s		Lood	105	+ 4 ^s			
Andere voed. en genom.	762 ^s	+ 6 ^s	„	75	+ 2 ^s			

Deze veranderingen brengen de prijzen 63,3 pCt. boven den stand bij het uitbreken van den oorlog, tegenover 63,1 pCt. een maand geleden en 73,1 pCt. aan het eind van April, zooals men ook ziet uit onderstaande tabel.

Data	Granen en vleesch	Andere voedings- en genom.	Weefstoffen	Delfstoffen	Diversen: oliën, hout, rubber, enz.	Totaal
Juli 1914....	100	100	100	100	100	100
December 1918....	226	222	293	186	241	236
December 1920....	233	229	209	261	230	231
December 1921....	159	180	180	164	168	170
Augustus 1922....	153	192	183	149	160	166
September „....	151	194	181	150	148	163,5
October „....	153	199	188	154	147	166,2
November „....	150	200	195	152	148	167,0
December „....	149	200	193	152	146	166,2
Januari 1923....	149	201	196	159	146	168,6
Februari „....	146	211	195	172	146	171,6
Maart „....	143	214	191	181	144	171,2
April „....	148	214	195	180	144	173,1
Mei „....	150	220	189	176	142	172,0
Juni „....	141	220	191	167	137	167,7
Juli „....	141	215	181	160	135	163,1
Augustus „....	143	216	182	158	134	163,3

In vergelijking met eind September 1922, toen het algemeen indexcijfer vrijwel even hoog was als thans, zijn granen, vleesch en diversen gedaald, maar de tweede groep der voedingsmiddelen is veel hooger, terwijl ook de delfstoffen zijn gestegen. De weefstoffen zijn practisch onveranderd.

Hieronder stellen wij thans nog de indexcijfers der groothandelsprijzen in verschillende landen tegenover elkaar (1913 = 100).

	Ver. Staten ¹⁾	Frankrijk	Italië	Duitsch-land ²⁾	Zwitser-land	Zweden	Neder-land ³⁾	Japan
November 1918	206	358	438	367	392	214
Hoogste 1920	272	591	679	...	325	366	297	322
December 1921	147	326	594	3.585	176	172	165	209
September 1922	153	330	582	43.223	165	170	152	193
October „	154	338	601	94.492	171	169	155	191
November „	156	352	596	167.412	172	163	158	188
December „	156	362	580	205.417	175	163	155	183
Januari 1923	156	387	575	715.881	175	163	157	184
Februari „	157	422	582	677.000	181	165	155	192
Maart „	159	424	587	642.700	186	168	156	196
April „	159	415	589	823.700	187	168	156	196
Mei „	156	407	580	1.498.000	181	166	149	199
Juni „	153	408	568	3.989.800	180	164	149	198
Juli „	151	408	...	28624.800	145	192

1) Bureau of Labour. 2) Frankfurter Zeitung.

3) Sedert 1922 gebaseerd op 48 artikelen in plaats van op 53.

De daling wat het cijfer voor Nederland betreft komt in hoofdzaak voor rekening van verschillende voedingsmiddelen. De sterkste dalingen vertoonden tarwe, rogge, mais, varkensvleesch en kaas. Aardappelen en thee zijn gestegen.

Datum	Algemeen index-cijfer van „the Economist”	Gem. ponden- denkoers over de afg. maand	Herleid algemeen index-cijfer
Januari 1914.....	119,2	12,11%	119,6
December 1918.....	277,0	11,19	256,6
December 1920.....	269,3	11,31	252,1
December 1921.....	193,0	11,42	187,2
Augustus 1922.....	193,5	11,49	184,-
September „.....	190,4	11,44%	180,4
October „.....	193,6	11,39	182,5
November „.....	194,7	11,40%	183,8
December „.....	193,8	11,55%	185,3
Januari 1923.....	196,5	11,75%	191,2
Februari „.....	200,1	11,85	196,3
Maart „.....	199,6	11,89	196,5
April „.....	201,8	11,88	198,4
Mei „.....	200,5	11,83	196,3
Juni „.....	195,5	11,79	190,8
Juli „.....	190,1	11,68	183,8
Augustus „.....	190,4	11,59	182,7

OVERZICHT VAN TIJDSCHRIFTEN.

The Quarterly Journal of Economics. — Cambridge, Mass., Augustus 1923.
 D. H. Buchanan, The rural economy of Japan; Fr. H. Knight, The ethics of competition; L. K. Frank, A theory of business cycles; P. H. Douglas, Wages regulation and children's maintenance in Australia; G. O. Virtue, Legislation for the farmers: packers and grain exchanges; H. Feis, The Kansas court of industrial relations, its spokesmen, its record.

Die Bank. — Berlijn, Augustus 1923.

A. Lansburgh, Die Loslösung von der Mark.

Journal de la Société de Statistique de Paris. — Parijs, Juni 1923.

E. Michel, La réparation des dommages de guerre.

Idem. — Parijs, Juli/September 1923.

L. March, L'étude statistique du mouvement général des affaires; Marion, Statistique comparée des augmentations de traitements depuis 1914.

Tijdschrift voor Economische Geographie. — 's Gravenhage, 15 Augustus 1923.

Prof. Dr. H. Blink, Brazilië in zijn ontwikkeling tot economisch gebied.

De Gids. — Amsterdam, 1 September 1923.

bevat o.a.:

Mr. D. van Blom, Zuiderzee-nieuws; Jhr. L. M. A. van Schmid, Het Vlootwet-ontwerp; Mr. K. Jansma, Radio en luchtoorlog op de Haagsche juristen-conferentie.

MAANDCIJFERS.
OVERZICHT DER RIJKSMIDDELEN.
(In Guldens).

	Augustus 1923	Sedert 1 Januari 1923	Overeenkomstige periode 1922
Directe belastingen.			
Grondbelasting	1.446.469	12.524.017	12.479.623
Personeele belasting ..	2.470.720	12.035.566	9.030.018
Inkomstenbelasting ..	5.371.841	76.536.506	86.658.287
Dividend- en tantième-belasting	749.897	9.032.770	9.127.652
Vermogensbelasting ..	167.510	6.188.376	10.518.457
Accijnzen.			
Suiker	4.051.362	27.153.486	27.573.916
Wijn	44.274	1.092.469	1.361.958
Gedistilleerd	4.466.030	33.084.861	39.278.865
Zout	93.704	915.245	925.624
Bier	483.801	3.290.375	2.882.838
Geslacht	875.522	6.800.109	6.253.897
Tabak	1.212.465	11.034.497	2.610.195
Belast. op speelkaarten	5.603	59.083	49.022
Indirecte belastingen.			
Zegelrechten	1.293.797	11.519.322	11.545.102
Registratierechten ..	1.373.769	12.280.466	13.389.267
Successierechten	3.579.821	31.294.215	27.600.640
Invoerrechten.			
Gouden en zilver. werken			
Belasting	65.403	605.575	583.881
Essaailoon	100	703	740
Statistiekrecht	282.653	2.212.815	2.229.290
Mijnen	140.711	475.625	1.183.346
Domeinen	89.253	1.406.306	441.700
Staatsloterij	24.337	444.156	242.794
Jacht en visscherij ..	45.148	217.765	1.847.234
Loodsgelden	213.182	1.817.345	425.413
Totaal	31.228.007	284.512.360	293.517.080

1) Hieronder begrepen f 190.952 wegens zegelrecht van nota's van makelaars en commissionairs in effecten, enz. (Beursbelasting). 2) Idem f 2.053.210. 3) Idem f 1.509.055.

**BELASTINGEN IN VERBAND MET DE BUITEN-
GEWONE OMSTANDIGHEDEN.**

	Augustus 1923	Sedert 1 Januari 1923
Verdedigingsbelasting Ia	50.189	1.855.218
Verdedigingsbelasting Ib	338.437	6.573.049
Verdedigingsbelasting II	1.613.556	21.278.547
	2.002.182	29.706.814
Oorlogswinstbelasting	min. 1.320.740	14.768.534

OPCENTEN VOOR HET LEENINGFONDS 1914.

	Augustus 1923	Sedert 1 Januari 1923	Overeenkomstige periode 1922
Directe belastingen.			
Grondbelasting	289.294	2.512.445	2.500.755
Personeele belasting ..	427.376	2.286.430	1.760.666
Inkomstenbelasting ..	1.603.270	21.937.464	25.129.392
Vermogensbelasting ..	41.934	1.546.560	2.579.275
Dividend- en tantième-belasting	247.466	2.980.814	3.012.125
Accijnzen.			
Suiker	810.272	5.430.697	5.514.783
Wijn	8.855	218.494	272.392
Gedist. (binn.- en buitl.)	446.603	3.308.486	3.927.887
Indirecte belastingen.			
Zegelrecht van buitl. eff.	34.412	217.932	86.256
Totaal	3.909.482	40.439.322	44.781.531

**SPLITSING VAN DE OPBRENGST DER GROND-
PERSONEELE-, INKOMSTEN- EN VERMOGENS-
BELASTING SEDERT 1 JANUARI 1923.**

Dienstjaren.	Grondbelasting.	Personeele belasting.	Inkomstenbelasting.	Vermogensbelasting.
1919/20				194
1920/21	1.071	39.077	2.075.181	2.142.937
1921/22	20.357	362.043	14.180.661	14.643.793
1922/23	1.585.279	4.099.605	59.492.685	71.146.645
1923/24	10.917.310	7.534.840	787.979	19.350.895
Totaal ..	12.524.017	12.035.565	76.536.506	107.284.464

STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN.

N.B. *** beteekent: Cijfers nog niet ontvangen.

GELDKOERSEN.

BANKDISCONTOS.

Ned. Bk.	Disc. Wissels. 4 13 Juli '22	Zwits. Nat. Bk. 4 16 Juli '23
	Bel. Binn. Eff. 4 18 Juli '22	N. Bk. v. Denem. 6 1 Mei '23
	Vrsch. in R.C. 5 18 Juli '22	Zweedsche Rbk 4½ 1 Juli '22
Javasche Bank ... 3½	1 Aug. '09	Bank v. Noorw. 6 1 Mei '23
Bank van Engeland 4	5 Juli '23	Bk. v. Tsjecho-
Duitsche Rijksbk. 90	15 Sept. '23	slowakijë... 4½ 28 Mei '23
Bank v. Frankrijk 5	11 Mrt. '22	N. Bk. v. O'rijk 9 2 Sept. '22
Belgische Nat. Bnk. 5½	22 Jan. '23	Hong. Bank... 18 5 Juli '23
Fed. Res. Bank N.Y. 4½	21 Feb. '23	Bank v. Italië. 5½ 11 Juli '22
Bank van Spanje... 5	23 Mrt. '23	Z.-Afr. Res. bnk 6

OPEN MARKT.

Data	Amsterdam		Londen	Berlijn	Parijs	N. York
	Part. disconto	Prolongatie	Part. disconto (3 mnd.)	Part. disconto	Part. disc.	Call-money
22 Sept. '23	3 1/8	3 1/2 - 1/2	3 1/8	—	—	5 - 1/4 1)
17-22 S. '23	3 1/8 - 1/4	3 - 1/2	3 1/8 - 1/4	—	—	3 1/2 - 5 1/2
10-15 „ '23	3 - 1/8	3 - 1/4	3 1/10 - 1/8	—	—	4 1/2 - 6 1/4
3-8 „ '23	3 - 1/8	3	3 1/16 - 1/8	—	—	4 1/2 - 5 1/4
18-23 S. '22	3 1/8 - 1/2	3 - 1/2	2 1/8 - 1/2	—	—	4 - 6 1/2
19-24 S. '21	4 1/8 - 1/2	3 - 3/4	4 1/8 - 1/4	—	—	4-6
20-24 Jli '14	3 1/8 - 3/16	2 1/2 - 3/4	2 1/2 - 3/4	2 1/8 - 1/2	2 3/4	1 3/4 - 2 1/2

1) Noteering van 21 September.

WISSELKOERSEN.

WISSELMARKT.

Londen was bijna de geheele week gezocht, zoodat de koers zich een paar punten kon verheffen. Parijs en België waren weder zeer vast. Het vooruitzicht op een overwinning in het Ruhrconflict deed de vrees voor eigen munt bijna geheel verdwijnen. Dientengevolge gingen ook verschillende huitenlandsche baissiers tot dekking over. Op het hoogste punt werden weliswaar opnieuw zaken à la baisse ondernomen, maar aanvankelijk zonder succes. Dollars vrij stationnair. Marken vaster, maar zeer onregelmatig en meestal nominaal. Skandinavie vrijwel onveranderd. Zwitserland flauw. Daarentegen Buenos Aires zeer vast. 83 1/4—85. Ook Indië opnieuw iets hooger, ca. 96%—96 1/2.

25 September 1923.

KOERSEN IN NEDERLAND.

Data	Londen *)	Berlijn *)	Weenen *)	Parijs *)	Brussel **)	New York **)
17 Sept. 1923	11.54 1/2	0.01 3/8	0.0035%	14.75	12.22	2.54 1/2
18 „ 1923	11.54 1/2	0.01 1/8	0.0035%	14.68	12.28	2.54 1/8
19 „ 1923	11.54 1/2	0.01 1/4	0.0035%	14.97 1/2	12.43	2.54 7/16
20 „ 1923	11.56 1/2	0.0975	0.0035%	15.10	12.69 1/2	2.54 9/16
21 „ 1923	11.55 1/2	0.02	0.0035%	15.02 1/2	12.71	2.54 1/2
22 „ 1923	11.56 1/2	0.016	0.0035%	15.20	—	—
Laagste d.w. 1	11.53 1/2	0.00 1/8	0.0035	14.60	12.10	2.54
Hoogste „ „ 1	11.56 1/2	0.024	0.0037	15.30	12.97	2.54 3/4
15 Sept. 1923	11.56 1/2	0.02 1/8	0.0036	14.97 1/2	12.31 1/2	2.54 5/8 2
8 „ 1923	11.54 1/2	0.05 1/4	0.0035%	14.17 1/2	11.52 1/2	2.54 1/2 3
Muntpariteit	12.10	59.26 5)	50.41	48.—	48.—	2.48 3/4

*) Noteering te Amsterdam. **) Noteering te Rotterdam.

1) Particuliere opgave.

2) Noteering van 14 September. 3) Idem van 7 September.

4) Gulden per miljoen Mark. 5) Gulden per 100 Mark.

Data	Stockholm *)	Kopen- hagen *)	Chris- tiania *)	Zwitser- land *)	Spanje 1)	Batavia 1) telegrafisch
17 Sept. 1923	67.50	46.—	40.80	44.95	34.30	96 1/8 - 3/8
18 „ 1923	67.50	46.20	40.65	44.92 1/2	34.30	96 1/8 - 3/8
19 „ 1923	67.55	46.—	40.80	44.95	34.25	96 1/8 - 1/2
20 „ 1923	67.55	45.95	40.85	45.10	34.35	96 1/4 - 1/2
21 „ 1923	67.50	45.80	40.75	45.05	34.40	96 1/4 - 3/8
22 „ 1923	67.50	45.90	40.80	45.15	34.35	96 3/8 - 3/8
L'ste d. w. 1)	67.35	45.55	40.60	44.80	34.10	96 1/8
H'ste „ „ 1)	67.65	46.25	41.—	45.40	34.50	96 3/8
15 Sept. 1923	67.55	45.65	40.80	45.22 1/2	33.95	96 1/8 - 96 3/8
8 „ 1923	67.70	46.35	41.30	45.75	34.10	96 1/2
Muntpariteit.	66.67	66.67	66.67	48.—	48.—	100

*) Noteering te Amsterdam. 1) Particuliere opgave.

KOERSEN TE NEW YORK.

Data	Cable Lond. (in \$ per £)	Zicht Parijs (in cts. p. frs.)	Zicht Berlijn (in ct. p. Mrk.)	Zicht Amsterd. (in cts. p. gld.)
22 Sept. 1923	4.55.37	6.01	0.0000070	39.36
Laagste d. week	4.53.50	5.77	0.0000045	39.29
Hoogste " "	4.55.37	6.01	0.0000090	39.36
15 Sept. 1923	4.54.25	5.86	0.000001	39.32
8 " 1923	4.53.50	5.56	0.0000003	39.30
Muntpariteit ..	4.86.67	19.30	23.81½	40½/16

KOERSEN VAN DE VOLGENDE PLAATSEN OP LONDEN

Plaatsen en Landen	Noteerings-eenheden	8 Sept. 1923	15 Sept. 1923	17/22 Sept. '23 Laagste/Hoogste	22 Sept. 1923
Alexandrië ..	Piast. p. £	9715/32	9715/32	9715/32 9715/23	9715/32
*Bangkok ...	Sh. p. tical	1/10	1/10	1/10 1/10	1/10
B. Aires 1)	d. p. \$	39½/16	39½/8	397/16 40¼	40
Calcutta ...	Sh. p. rup.	1/4½/32	1/4½/16	1/4½/16 1/411/32	1/4½/32
Constantin ..	Piast. p. £	790	765	760 795	775
Hongkong ...	Sh. p. \$	2/3½/16	2/3½/8	2/3½/8 2/4¼/16	2/32½/32
Lissabon 1)	d. per Mil.	27/32	25/32	21/16 2½/16	2½/8
Madrid	Peset. p. £	33.75	33.85½	32.90 33.80	33.20
Mexico	d. per \$	25	25	24 26	25
Montevideo 1)	id.	39½	39½/2	39½/8 40¼	40 3)
Montreal ...	\$ per £	4.65½/8	4.65½/8	4.64 4.65½/4	4.657/16
Praag	Kr. p. £	152	151½	150½ 152	151
R.d.Janeiro 1)	d. per Mil.	57/32	5½/32	5½/16 5¼	57/32
Rome	Lires p. £	105	102½	100¼ 104	100¾
Shanghai ...	Sh. p. tael	3/11½/16	3/1½/8	3/1¼ 3/2	3/1¾
Singapore ...	id. p. \$	2/4½/32	2/4½/32	2/4½/32 2/47/32	2/4½/32
Yokohama 2)	peso p. £	36.40	35.60	35.60 35.90	35.90
Valparaiso 2)	peso p. £	36.40	35.60	35.60 35.90	35.90
Yokohama ...	Sh. p. yen	2/12½/32	2/1½/8	2/1½/16 2/12½/32	2/1½/8

* Koersen der voorafgaande dagen. 1) Telegrafisch transfert. 2) 90 dg. 3) Noteering van 20 September 1923.

NOTEERING VAN ZILVER.

	te Londen N. York		te Londen N. York
22 Sept. 1923..	32½/16 65½/8	23 Sept. 1922..	35½/8 69½/8
15 " 1923..	31½/16 64½/8	24 Sept. 1921..	41½ 68½/8
8 " 1923..	317/16 63½	20 Juli 1914..	24½/16 54½/8

NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte Balans op 24 Sept. 1923.

Activa.		
Binnen. Wis- f	65.496.700,91	
sels, Prom., B.-bk. "	34.724.437,82	
enz. in disc. Ag. sch. "	63.521.729,92	f 163.742.868,65
Papier o. h. Buiten. in disconto		—
Idem eigen portef.	f 51.775.774,—	
Af: Verkocht maar voor de bk. nog niet afgel. "	—	51.775.774,—
Beleeningen incl. vrsch. B.-bk. "	23.330.560,48	
in rek.-crt. Ag. sch. "	12.108.510,93	
op onderp. Ag. sch. "	98.994.171,36	
	f 134.433.242,77	
Op Effecten	f 129.581.571,62	
Op Goederen en Spec. "	4.851.671,15	134.433.242,77
Voorschotten a. h. Rijk		13.542.293,97
Munt en Muntmateriaal		
Munt, Goud	f 56.240.100,—	
Muntmat., Goud	525.534.530,42	
	f 581.774.630,42	
Munt, Zilver, enz.	10.304.766,10	
Muntmat., Zilver	—	592.079.396,52
Effecten		
Bel. v. h. Res. fonds . f	5.964.480,24	
id. van 1/5 v. h. kapit. "	3.947.006,62	9.911.486,86
Geb. en Meub. der Bank		5.000.000,—
Diverse rekeningen		81.922.365,51
	f 1.052.407.428,28	
Passiva.		
Kapitaal	f 20.000.000,—	
Reservefonds	5.999.469,43	
Bijzondere reserve	9.000.000,—	
Bankbiljetten in omloop	966.540.970,—	
Bankassignatiën in omloop	876.132,42	
Rek.-Cour. { Het Rijk f	—	
saldo's: { Anderen " 42.673.883,35		42.673.883,35
Diverse rekeningen		7.316.973,08
	f 1.052.407.428,28	
Beschikbaar metaalsaldo	f 389.382.810,38	
Op de basis van 2/5 metaaldekking	187.364.611,23	
Minder bedrag aan bankbiljetten in omloop dan waartoe de Bank gerechtigd is.		1.946.914.055,—

NED. BANK 24 September 1923 (vervolg).
Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Goud	Zilver	Bank-biljetten	Andere opeischb. schulden	Beschikb. Metaal-saldo	Dek-kings-perc.
24 Sept. '23	581.775	10.305	966.541	43.550	389.383	59
17 " '23	581.789	10.333	965.570	36.365	391.048	59
10 " '23	581.789	10.387	963.718	32.813	392.183	60
3 " '23	581.791	10.505	966.693	42.423	389.783	59
27 Aug. '23	581.795	10.956	931.910	34.633	398.752	61
20 " '23	581.794	11.007	930.715	29.071	400.153	62
25 Sept. '22	593.859	9.033	959.638	22.598	405.727	61
26 Sept. '21	605.969	10.327	996.095	33.945	409.547	60
25 Juli '14	162.114	8.228	310.437	6.198	43.521 1)	54

Data	Totaal bedrag disconto's	Hieraan Schatkist-promessen rechtstreeks	Beleeningen	Papier op het buitenland	Diverse rekeningen 2)
24 Sept. 1923	163.743	22.000	134.433	51.776	81.922
17 " 1923	166.243	22.000	136.789	53.290	66.532
10 " 1923	166.509	22.000	135.683	52.720	67.153
3 " 1923	165.330	22.000	145.921	52.577	64.579
27 Aug. 1923	141.169	2.000	133.242	52.591	58.389
20 " 1923	139.094	—	136.098	49.502	67.713
25 Sept. 1922	182.358	39.000	105.436	64.536	35.105
26 Sept. 1921	236.348	78.500	128.458	43.694	15.536
25 Juli 1914	67.947	14.300	61.686	20.188	509

1) Op de basis van 2/5 metaaldekking. 2) Sluitpost activa.

's RIJKS SCHATKIST.

Uit de bekendmaking van den Minister van Financiën blijkt, dat uitstonden op:

	17 Sept. 1923	24 Sept. 1923
Aanschatkistpromessen waarv. direct bij Ned. Bk.	f 207.730.000,—	f 208.200.000,—
Aan schatkistbiljetten	22.000.000,—	22.000.000,—
Aan zalverbons	214.917.000,—	314.917.000,—
Tegoe d. v. d. Postch. en Gdst. bij 's Rijks Schatkist.	28.141.24,50	28.757.044,—
Onder de vlottende schuld is begrepen: Voorsch. aan de Koloniën	158.831.000,—	152.396.000,—
Voorschot aan Gemeenten voor de heer Rijk voor hen te heffen Ink. belasting	31 Juli 1923 40.452.561,61	31 Augustus 1923 79.670.697,23

1) Waarvan f 37.056.000 vervallen op of na 1 April 1927.

NEDERLANDSCH-INDISCHE VLOTTENDE SCHULD.
De Minister van Koloniën maakt bekend:

	15 Sept. 1923	22 Sept. 1923
Voorschot uit 's Rijks kas aan N.-I.	f 142.631.844,18	f 136.382.147,97
Ind. Schatk. prom. in oml.	79.100.000,—	79.100.000,—
Voorsch. Jav. Bk. aan N.-I.	8.000.000,—	200.000,—
Muntbiljetten in omloop.	41.700.000,—	41.400.000,—

1) Tegoe d. van Ned-Indië bij de Javasche Bank.

JAVASCHE BANK.

Voornaamste posten in duizenden guldens. De samengetrokken cijfers der laatste weken zijn telegrafisch ontvangen.

Data	Goud	Zilver	Bank-biljetten	Andere opeischb. schulden	Beschikb. metaal-saldo
22 Spt. 1923	222.750		260.000	133.000	144.150
15 " 1923	222.500		265.000	134.000	142.700
8 " 1923	222.000		264.500	128.000	144.000
11 Aug. 1923	153.982	60.699	266.111	105.742	140.912
4 " 1923	160.893	60.926	262.947	103.259	149.200
28 Juli 1923	152.380	60.920	260.975	107.053	140.285
23 Spt. 1922	149.348	54.519	267.102	108.776	129.347
24 Spt. 1921	187.213	21.640	300.966	120.071	25.082
25 Juli 1914	22.057	31.907	110.172	12.634	4.842 2)

Data	Dis-conto's	Wissels, buiten N.-Ind. betaalbaar	Beleeningen	Voorschotten aan het Gov. nem.	Diverse rekeningen 1)	Dek-kings-percentage
22 Spt. 1923		177.490		200 3)	***	57
15 " 1923		180.000		8.000 3)	***	56
8 " 1923		176.500		5.700 3)	***	57
11 Aug. 1923	38.701	41.297	74.305	7.123	18.448	58
4 " 1923	38.709	40.925	65.603	1.711	19.893	61
28 Juli 1923	36.219	37.788	69.876	10.106	22.997	58
23 Spt. 1922	35.427	33.118	103.541	—	25.323	54
24 Spt. 1921	36.086	19.946	111.563	40.149	12.648	49
25 Juli 1914	7.259	6.395	47.934	6.446	2.228	44

1) Sluitpost activa. 2) Basis 2/5 metaaldekking. 3) Creditsaldo.

CURAÇAOSCHE BANK.

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Metaal	Circulatie	Disconto's	Voor-schotten aan de kolonie	Diverse reke-ningen ¹⁾	Diverse reke-ningen ²⁾
1 Augustus 1923	682	1.379	77	320	774	79
1 Juli 1923	663	1.411	81	365	820	166
1 Juni 1923	664	1.333	128	332	733	152
1 Mei 1923	664	1.281	127	373	721	208
1 April 1923	664	1.277	127	306	669	157
1 Augustus 1922	671	1.201	78	331	964	465

¹⁾ Sluitpost der activa. ²⁾ Sluitpost der passiva.**BUITENLANDSCHE BANKSTATEN.****BANK VAN ENGELAND.**

Voornaamste posten, onder bijvoeging der Currency Notes, in duizenden pond sterling.

Data	Metaal	Circulatie	Currency Notes.		
			Bedrag	Goudd.	Gov. Sec.
19 Sept. 1923	127.649	123.384	283.133	27.000	238.701
12 „ 1923	127.648	124.091	285.312	27.000	240.834
5 „ 1923	127.650	124.885	286.022	27.000	241.542
29 Aug. 1923	127.643	124.605	285.069	27.000	240.592
20 Sept. 1922	127.427	121.491	289.756	27.000	246.918
22 Juli 1914	40.164	29.317	—	—	—

Data	Gov. Sec.	Other Sec.	Public Depos.	Other Depos.	Reserve	Dek-kings-perc. ¹⁾
19 Sept. '23	45.064	71.780	18.086	104.510	24.015	19,58
12 „ '23	47.040	70.166	15.752	106.509	23.308	19,06
5 „ '23	49.846	70.030	14.129	110.016	22.515	18,14
29 Aug. '23	46.281	69.208	16.581	103.550	22.788	18,97
20 Sept. '22	44.548	73.594	15.786	108.535	24.386	19,61
22 Juli '14	11.005	33.633	13.735	42.185	29.297	52,8

¹⁾ Verhouding tusschen Reserve en Deposita.**DUITSCHER RIJKS BANK.**

Voornaamste posten, onder bijvoeging der Darlehens-kassenscheine, in milliarden Mark.

Data	Metaal	Daarvan Goud	Waarv. bij Buitt. circ. bkn ¹⁾	Kassen-scheine	Circulatie	Dek-kings-perc. ²⁾
7 Sept. '23	20,2	0,490	0,011	107,038	1.182,039	11
31 Aug. '23	21,4	0,510	0,011	14,176	663,200	2
23 „ '23	22,5	0,512	0,010	13,018	273,906	5
15 „ '23	22,6	0,516	0,010	12,641	116,403	11
7 Sept. '22	1,0	1,005	0,050	24	252	10
23 Juli '14	1,7	1,357	—	0,065	1,9	93

Data als boven.	Wissels			Rek. Crt.	Darlehens-kassenscheine	
	Totaal	Handels-wissels	Schatkist-papier		Totaal uitgegeven	In kas bij de Rijksbank
	1.849.903	278.440	1.571.463	880.639	107.000	107.000
	1.151.863	164.644	987.219	591.080	14.180	14.180
	596.576	89.696	506.880	326.237	13.000	13.000
	227.166	49.532	177.634	113.167	12.700	12.600
	279	27	252	51	38	24
	0,751	0,751	—	0,944	—	—

¹⁾ Onbelast. Bovendien verpand op 15 Aug. 1923 325,5 mill., op 23 Aug. 1923 325,5 mill., op 31 Aug. 1923 325,5 mill., op 7 Sept. 1923 325,5 millioen
²⁾ Dekking der circulatie door metaal en Kassenscheine.**BANK VAN FRANKRIJK.**

Voornaamste posten in duizenden francs.

Data	Goud	Waarvan in het Buitenland	Zilver	Te goed in het Buitenland	Buit.gew. voorsch. a/d. Staat
20 Sept. '23	5.538.250	1.864.345	294.751	579.600	23.700.000
13 „ '23	5.538.161	1.864.345	294.647	581.126	23.800.000
6 „ '23	5.538.103	1.864.345	294.540	581.382	23.900.000
21 Sept. '22	5.532.434	1.948.367	286.761	575.786	24.100.000
23 Juli '14	4.104.390	—	639.620	—	—

Data als boven.	Wissels	Uitge-stelde Wissels	Belee-ningen	Bankbil-jetten	Rek. Crt. Parti-culieren	Rek. Crt. Staat
2.259.622	18.345	2.134.610	37.703.655	1.927.467	26.378	
2.199.085	18.387	2.125.896	37.998.782	1.935.149	35.900	
1.789.639	32.815	2.128.402	36.585.364	2.159.112	40.787	
1.541.980	—	769.400	5.911.910	942.570	400.590	

BANQUE NATIONALE DE BELGIQUE.

Voornaamste posten in duizenden francs.

Data	Metaal incl. buitenl. sald.	Beleen. van buitenl. voorde.	Beleen. van prom. d. provinc.	Binn. wissels en beleen.	Circulatie	Rek. Crt. partit.
20 Spt. '23	347.136	84.653	480.000	1291.211	7.097.703	218.773
13 „ '23	347.623	84.653	480.000	1320.278	7.139.546	193.969
30 Aug. '23	347.509	84.653	480.000	1330.000	7.144.739	100.452
21 Spt. '22	332.778	84.653	480.000	604.638	6.483.141	368.024

VEREENIGDE STATEN VAN NOORD-AMERIKA.**FEDERAL RESERVE BANKS.**

Voornaamste posten in duizenden dollars.

Data	Goudvoorraad			Zilver etc.	F.R. Notes in circula-tie
	Totaal bedrag	Dekking F. R. Notes	In het buitenl.		
5 Sept. '23	3.102.010	2.111.388	—	76.324	2.257.278
29 Aug. '23	3.120.989	2.110.468	—	80.245	2.224.760
22 „ '23	3.122.764	2.150.305	—	78.612	2.225.063
6 Sept. '22	3.060.833	2.245.382	—	125.854	2.211.889

Data	Wissels	Totaal Deposito's	Gestort Kapitaal	Goud-Dek-kings-perc. ¹⁾	Algem. Dek-kings-perc. ²⁾
5 Sept. '23	1.024.657	1.902.375	109.718	74,6	76,4
29 Aug. '23	989.003	1.907.582	109.751	75,5	77,5
22 „ '23	957.206	1.881.905	109.678	76,0	77,9
6 Sept. '22	593.448	1.856.797	106.085	75,2	78,3

¹⁾ Verhouding totalen goudvoorraad tegenover opesichbare schulden: F. R. Notes en netto deposito. ²⁾ Verhouding totalen voorraad muntmateriaal en wettig betaalmiddel tegenover idem.**PARTICULIERE BANKEN AANGESLOTEN BIJ HET FED. RES. STELSEL.**

Voornaamste posten in duizenden dollars.

Data	Aantal banken	Totaal uitgezette gelden en beleggingen	Reserve bij de F. R. banks	Totaal deposito's	Waarvan time deposits
29 Aug. '23	769	11.707.551	1.365.588	15.007.820	4.005.773
22 „ '23	769	11.676.507	1.340.529	15.003.020	3.981.112
15 „ '23	770	11.702.009	1.359.778	15.112.400	3.971.754
30 Aug. '22	791	10.761.195	1.377.582	14.718.600	3.598.688

Aan het eind van ieder kwartaal wordt een overzicht gegeven van enkele niet wekelijks opgenomen bankstaten.

EFFECTENBEURZEN.

Amsterdam, 24 September 1923.

Bij de geweldige moeilijkheden, waarvoor Duitschland op het gebied der binnen- en buitenlandse politiek staat, hebben zich in den allerlaatsten tijd nog de gevaren van het totaal ontredderde geldwezen gevoegd. De Regeering-Stresemann beijvert zich, zoowel op monetair als op politiek terrein, den ontspoorde wagen van het Deutsche Rijk in een beter positie te brengen, doch tot nu toe kan niet worden gezegd, dat al te groote vorderingen in deze richting zijn gemaakt. Zoolang de financiën van den Staat niet in het reine zijn gebracht, zoolang de balans tusschen ontvangsten en uitgaven zoo sterk aan de creditzijde belast blijft, als thans het geval is, mede door de politieke omstandigheden, moet het vertrouwen in het effect van een wijziging van het geldstelsel met een goede dosis scepticisme worden vermengd.

Ondanks alle er tegen aangevoerde bedenkingen hebben de praktische raadgevers der Regeering klaarblijkelijk in de thans aangenomen richting gestuurd.

Inmiddels heeft de in uitzicht gestelde wijziging voorloopig het effect gehad van een daling in de koersen der buitenlandsche betaalmiddelen en, dienovereenkomstig, van het beursniveau. Daar echter in den aanvang van de achter ons liggende week eerst geweldige koersverheffingen hadden plaats gevonden komt deze reactie nog niet tot uiting in nadeelige verschillen, gemeten aan den stand van de voorgaande berichtperiode.

Te Londen is de beurs zeer kalm gebleven, zelfs onder den invloed van de berichten, dat tusschen de Fransche en de Engelsche Regeering geen principieel meeningsverschil meer zou bestaan in zake de oplossing van de Europeesche vraagstukken. Gelaten blijft de City afwachten, welke de gevolgen van deze overeenstemming zullen zijn. Veel meer aandacht heeft de aanvraag om bescherming voor de wol-industrie van de Kamer van Koophandel van Bradford

getrokken. Naar het schijnt, wordt de wolmarkt in Engeland op het oogmerk sterk bedreigd door den onbelemmerden invoer uit Frankrijk, waar men — bijv. in Roubaix — met het drieploegenstelsel nacht en dag doorwerkt. De daling van den Franc heeft hier hetzelfde effect gehad als ten onzent, doch men heeft tot nu toe in Engeland nooit uit het oog verloren, dat het niet de stand van het betaalmiddel is, dat de concurrentie mogelijk maakt, doch veel eer de voortdurende daling. Indien dus een z66 op den vrijhandel ingesteld centrum als de wolhandel van Bradford den roep naar protectionistische maatregelen doet weerklinken, moet hieruit wel de conclusie worden getrokken, dat de algemeene opinie in Groot-Brittannië pessimistisch aangaande den loop van den Franc en dus ook ten opzichte van de intrede van meer normale verhoudingen is gestemd. En dit heeft op de beurs wel een eenigszins drukkenden invloed gehad. Toch is in de laatste dagen weder een iets opgewekter stemming ontstaan, toen bleek, dat de Franc een aanzienlijk redres heeft kunnen behalen en men klaarblijkelijk den toestand al te zwart had beschouwd.

Aan de beurs van Parijs echter is de stemming over het algemeen vrij ongeanimeerd geweest. De daling van de buitenlandsche wisselkoersen heeft weliswaar een zeer gunstige uitwerking in algemeen economischen zin, doch technisch is de markt te Parijs zoo nauw verbonden met de valutawaarden, dat de reactie in deze fondsen ook het niveau van de overige eenigszins medesleepte. Bovendien is de beurs verontrust door de gedachte, dat wellicht spoedig onderhandelingen tusschen Duitschland en Frankrijk kunnen worden aangeknoopt. Men heeft de aandacht gevestigd op de economische gevolgen, die uit mogelijke overeenstemming kunnen voortvloeien. De ijzerindustrie is thans reeds bevreesd voor een feller concurrentie van Duitsche zijde; het afzetgebied in de noordelijke provincies zou voorts bedreigd worden, indien het stelsel van betaling der schade-loosstelling in natura weder zou worden toegepast. Zoo zijn er tal van tegenstrijdige factoren, die de beurs zeer nerveus hebben gemaakt en feitelijk geen ruimte hebben gelaten het nuttig effect van de waardevermeerdering van den Franc volkomen in de wel hiervoor in aanmerking komende fondsen te verdiscontereeren.

Wallstreet is eveneens niet zeer opgewekt gebleven, ondanks de optimistische gevoelens, die men, blijkens de overzichten uit de kringen van handel en industrie nog steeds koestert. Inmiddels zijn deze gevoelens vaak in tegenspraak met de cijfers en zelfs, indien deze laatste, oppervlakkig beschouwd, gunstig schijnen, brengt een nadere bestudeering vaak nog het ongemotiveerde van een al te rooskleurige uitlegging aan het licht. Zoo bijv. heeft de handelsbalans over Augustus, zoowel als die over September, weder uitvoeroverschotten van 26 resp. 38 millioen dollar aange-toond, doch een ontleding brengt spoedig aan het licht, dat deze uit een inkrimping van den import en niet uit een vergrooting van den export zijn ontstaan. Dit zou er op kunnen wijzen, dat de activiteit van de industrie afneemt. Hoewel men dit over het algemeen niet uit de cijfers wil lezen, geeft men toe, dat in de richting van grooter export-mogelijkheid toch wel iets kan worden ondernomen en men dringt dan ook meer en meer aan op een herziening van de tariefwetten en op verzachting van de bepalingen op de immigratie. Men verwacht deze maatregelen van het bestuur van President Coolidge; ter beurze is men er voorloopig van overtuigd, dat zelfs zonder deze voorzieningen de Amerikaanse nijverheid en handel den eersten tijd vrij onbezorgd tegemoet kunnen gaan. Toch is het optimisme niet meer zoo algemeen als korten tijd geleden nog te constateeren is geweest; de fondsenmarkt is dan ook wel iets gevoeliger voor andere beschouwingen geworden.

	17 Spt.	21 Spt.	24 Spt.	Rijzing of daling.
6 % Nederland 1922	100 7/8	99 1/16	99	— 1 7/8
5 % " 1918	90 7/16	89 9/16	89 1/2	— 1 5/16
4 1/2 % " 1916	88	87 3/4	87 15/16	— 1/16
4 % " 1916	81 7/16	80 3/4	80 3/8	— 1 1/16
3 1/2 % " "	74 1/2	—	73 3/4	— 1/2
3 % " "	64 3/8	63 1/8	63 7/8	— 1/2
2 1/2 % Cert. N. W. S.	55 1/2	54 1/2	55	— 1/2
7 % Oost-Indië 1921	101 15/16	101 1/16	101 1/2	— 7/16
6 % " 1919	97 3/4	97 1/16	97 1/16	— 1 1/16
5 % " 1915	92	91 7/8	91 1/2	— 1/2
5 % Rusland 1906	4	4 1/4	4 1/4	+ 1/4
4 % Rusl. bij Hope & Co.	4 15/16	4 5/16	4 1/16	— 1/2
4 % Japan 1899	64 1/2	61 1/8	62 1/2	— 1 3/4
5 % Brazilië 1895	45 1/4	45 1/16	45 1/16	— 3/16
8 % San Paulo 1921	97	96 7/8	96 3/8	— 3/8
6 % Amsterdam 1920	101	101	101	—
7 % Rotterdam 1920	101 7/8	101 1/16	—	— 7/16

De markt ten onzent is, wat binnenlandsche staatsfondsen betreft, lusteloos gestemd geweest. De cijfers omtrent den financieelen toestand van de schatkist hebben klaarblijkelijk diepen indruk gemaakt, ondanks de tegelijkertijd aangekondigde maatregelen, die de tekorten op de staatsbegrooting moeten doen verdwijnen. Eenig aanbod is het gevolg geweest, waardoor de koersen vrij scherp reageerden.

De aandelenmarkt heeft een zeer verdeeld verloop gehad. Opgewekt waren voornamelijk suikerwaarden in verband met de gunstige prijsontwikkeling voor het betrokken product. Voorts waren enkele binnenlandsche industriële aandelen gevraagd, vermoedelijk in verband met het afnemen der Duitsche concurrentie; de omzetten waren echter zeer gering. Petroleumwaarden waren afwisselend aangeboden en gevraagd, voornamelijk in verband met de varieerende stemmingen aan de buitenlandsche beurzen, doch deze beursafdeeling heeft per saldo slechts uiterst geringe verschillen te aanschouwen geslagen. Rubber-aandelen werden op gelijkblijvend niveau verhandeld; de kleine wijzigingen in den prijs van het ruwe product te Londen hebben niet veel uitwerking geoeft. Ook tabaksfondsen bleven kalm, doch hier was een iets grooter aanbod op te merken.

	17 Spt.	21 Spt.	24 Spt.	Rijzing of daling.
Amsterdamsche Bank	117 3/4	—	115 1/2	— 2 1/2
Incasso Bank	88 1/2	—	—	—
Koloniale Bank	152 3/8	154 1/2	155	+ 2 3/8
Ned. Handel-Mij. cert. v. aand.	126 1/2	126	125 7/8	— 3/8
Rotterd. Bankvereniging	90 1/4	—	—	—
Amst. Superfosfaatfabriek	34	—	36	+ 2
Van Berkel's Patent	39	37 1/2	39 3/4	+ 1/4
Gouda Kaarsen	73 1/2	74 1/2	75 1/2	+ 2
Holl. Draad- en Kabelfabriek	62 1/2	61	59	— 3 1/2
Jurgens' Ver. Fabr. gew. aand.	55 1/2	54 3/4	54 1/2	— 1/4
" " pr. aand.	58	60 3/8	61	+ 3
Leerdam Glasfabrieken	31	31 1/2	—	+ 1/2
Philips' Gloeilampenfabriek	251 1/2	256 1/2	251	— 1/2
Vereenigde Blikfabrieken	101 1/4	—	—	—
Vereen. Chemische Fabrieken	38	36	—	— 2
Compania Mercantil Argent.	9 7/8	12 1/8	13 1/2	+ 3 3/4
Cultuur-Mij. d. Vorstenland	164 1/2	165 1/2	168 1/4	+ 4
Handelsver. Amsterdam	442 1/2	447 1/2	450	+ 7 1/2
Handelsverg. Reiss & Co.	27	—	28 7/8	+ 1 7/8
Int. Crediet- en Handelsverg.	—	—	—	—
Rotterdam	175 3/4	179	179 3/4	+ 4
Linde Teves & Stokvis	64 1/2	61	60 1/8	— 4 3/8
Tels & Co's Handel-Mij.	7 1/2	6 1/2	—	+ 1/2
Redjang Lebong Mijub.-Mij.	102 1/2	101 1/2	100	+ 2 1/2
Gecons. Holl. Petroleum-Mij.	135	133 1/4	134 1/2	— 1/2
Kon. Petroleum-Mij.	351 7/8	341	349 5/8	— 2 1/2
Amsterdam-Rubber-Mij.	152 1/8	149 3/4	150 5/8	— 1 1/2
Oost-Java-Rubber-Mij.	221	219	219	— 2
Deli-Batavia Tabak Mij.	317	308	305	— 2
Deli-Maatschappij	289 1/2	287	286	— 3 1/2
Senembah-Maatschappij	268 1/2	259	262	— 6 1/2

De scheepvaartafdeeling heeft wederom veel van de aantrekking, die zij gedurende eenigen tijd heeft uitgeoeft, verloren. Waar de vrachtenmarkt niet op de ver-

	17 Spt.	21 Spt.	24 Spt.	Rijzing of daling.
Holland-Amerika-Lijn	82	83	82 1/2	+ 1/2
" " „gem.eig.	71	71	70 1/2	— 1/2
Hollandsche Stoomboot-Mij.	17	—	—	—
Java-China-Japan-Lijn	80	80	77 1/2	+ 2 1/2
Kon. Hollandsche Lloyd	8 7/8	8 15/16	8 7/8	—
Kon. Ned. Stoomb.-Mij.	54	53	—	— 1
Konink. Paketvaart-Mij.	114	114 1/2	114 1/8	+ 1/8
Maatschappij Zeevaart	52	—	—	—
Nederl. Scheepvaart-Unie	108 5/8	106 3/8	106 3/4	— 1 7/8
Nievelt Goudriaan	84	—	85 1/2	+ 1 1/2
Rotterdamsche Lloyd	124 3/4	119 1/2	122 3/4	— 2
Stoomv.-Mij. „Nederland”	140 7/8	136 3/4	141 3/4	+ 7/8
" " „Noordzee”	26 1/2	—	—	—

wachte en gehoopte wijze reageert op de verladingen, die naar Japan gedirigeerd zullen worden, is het optimisme

	17 Spt.	21 Spt.	24 Spt.	Rijzing of daling.
Americ. Smelting & Refining	59 15/16	59	58 15/16	— 1
Anaconda Copper	83 1/4	83	82	— 1 1/4
Studebaker Corp.	105 3/4	105	105 1/4	— 1/2
Un. States Steel Corp.	93 1/8	92 1/4	93	— 1/8
Achison Topeka	102 1/4	101	101 1/2	— 1 1/4
Erie	14	14	15	+ 1
Southern Pacific	91 3/8	91 1/4	91 3/4	— 1/4
Union Pacific	135 3/8	136	136 1/2	+ 1
Int. Merc. Marine orig. gew.	7 1/4	7 13/16	8 1/16	+ 5/16
" " " " pref.	25 3/8	23 3/4	24	— 1 3/8

ten aanzien van de scheepvaart-resultaten weder tot een minimum ingekrompen.

De *Amerikaansche markt* was, geheel in overeenstemming met Wallstreet, over het algemeen lager. Alleen enkele laag genoteerde spoorwegpapieren konden zich in eenige belangstelling verheugen.

De *geldmarkt* heeft een lichte neiging tot stroefheid vertoond; prolongatie was echter nog gemakkelijker verkrijgbaar, zij het tot den iets hooger koers van $3\frac{1}{2}$ pCt.

GOEDERENHANDEL.

GRANEN. 25 September 1923.

In den loop dezer week heeft zich aan de tarwemarkt, speciaal wat Noord-Amerika betreft, een vastere stemming ontwikkeld. Verbeterde vraag in de importlanden, ongunstige oogstberichten of redenen van statistischen aard zijn daarvoor nauwelijks aan te wijzen. Aan de zekerheid, dat de Europeesche tarweopbrengst veel grooter is dan in het vorige jaar, is niets veranderd. Zonder Rusland mee te rekenen, wordt het totaal berekend op 153 miljoen quarters tegen 128 miljoen in 1922. Het staat dus wel vast, dat Europa minder tarwe in te voeren heeft dan in het vorige seizoen, doch een afname van den invoer met de geheele meer geproduceerde hoeveelheid valt niet te verwachten. In 1921 was de Europeesche tarweoogst ongeveer even groot als nu en in het daarop volgende seizoen werd 67 miljoen quarters buitenlandsche tarwe ingevoerd. Dit jaar mag dus zeker wel, wanneer gerekend wordt op eenigen export uit Rusland en de verminderde koopkracht in enkele landen in aanmerking wordt genomen, de Europeesche invoer van overzee geschat worden op 60 miljoen quarters tegen 74 miljoen in het vorige seizoen. De beschikbare hoeveelheid in de exportlanden zal echter zeer waarschijnlijk grooter zijn dan in 1922/23. Reeds staat vast, dat door den grooten Canadeeschen oogst Noord-Amerika meer tarwe beschikbaar heeft ondanks de kleinere opbrengst in de Vereenigde Staten, doch bovendien zijn de vooruitzichten buitengewoon gunstig in Argentinië, waar een record-opbrengst wordt verwacht en ook in Australië. Ondanks dit alles werden in den loop der week de markten te Chicago en Winnipeg vaster, blijkbaar door algemeen betere verwachtingen van de toekomst, waarbij de sterke verhooging van den frankenkoers als gunstig teken werd beschouwd. Wel waren de Noord-Amerikaansche tarweverschepingen klein, doch verschillende soorten ontmoetten meer Europeesche vraag, het verre Oosten kocht geregeld aan de Amerikaansche Westkust, het Canadeesche aanbod op verwijderde termijnen was niet groot en bovendien was het weder ongunstig voor het vervoer. De tarweprijzen te Chicago stegen van 17 tot 24 September $3\frac{1}{2}$ dollarcent per 60 lbs. voor September en $2\frac{1}{2}$ cent voor den December-termijn, terwijl te Winnipeg die verhoogingen $1\frac{1}{2}$ en $2\frac{1}{2}$ cent bedroegen. Daar was voor spoedige levering het aanbod dikwijls zeer ruim en voor den September-termijn kon de in het midden der week bereikte prijs zich dan ook niet handhaven. Reeds schijnen deze prijsbeweging en de betere verwachtingen van de toekomst er toe mee te werken, dat de Amerikaansche berichten omtrent verminderden uitzaai van wintertarwe minder zwart gekleurd zijn. Een der redenen voor die vermindering, droogte in het Zuidwesten, is trouwens door regenval vervallen, doch ook in die streken, waar verminderde uitzaai het gevolg zou zijn van de lage prijzen, schijnt men tot andere gedachten te komen. Het sterke aanbod van spoedige Canadeesche tarwe was een der voornaamste oorzaken van teleurstellenden tarweomzet aan de Engelsche markt, waar velen den invloed afwachtten van de groote verschepingen van Canadeesche tarwe, wanneer deze binnenkort haar vollen omvang zullen hebben bereikt. Wel kwam in Engeland door de vaste Noord-Amerikaansche markten de prijsdaling, die in het begin der week nog voortging, later tot staan en konden de prijzen weder eenige verhooging ondergaan, doch de molens hebben den laatsten tijd flink gekocht en toonden deze week gewoonlijk weinig kooplust, terwijl ook bij den handel het vertrouwen niet groot was. De kleine omvang der wereldverschepingen bracht daarin eenige verbetering, doch de tarwemarkt in Argentinië, welke de Noord-Amerikaansche beweging niet volgde en zelfs nog eenige prijsdaling onderging, werkte aanvankelijk niet mede. Eerst de allerlaatste dagen zijn de termijnmarkten te Buenos Aires en Rosario vaster en het slot was op 24 September onveranderd tegenover een week tevoren. Stijging in den pesokoers verhoogde in Europa eenigszins den prijs van La Plata-tarwe en was ook een der gronden voor de iets betere stemming in Engeland, waar de laatste dagen de handel meer vertrouwen in prijs

en verkoop-kansen toont, doch de omzet zich slechts weinig uitbreidde. Onveranderd vast blijft Australische tarwe wegens vraag uit het Verre Oosten en beperkte voorraden. Ook Italië kocht in het begin der week Australische tarwe op voorjaarsverschepingen, evenals Manitoba en een Februarilading van Australië werd in Engeland gekocht. Het betere weder van de vorige week in Engeland en Duitschland heeft het binnenhalen van het restant van den tarweoogst daar mogelijk gemaakt. De opbrengst in Engeland blijft iets beneden die van het vorige jaar, doch de kwaliteit is uitstekend. De boeren zijn echter zeer ontevreden met den tarweprijs en dringen aan op regeeringshulp. Het is zeer onwaarschijnlijk, dat die in den vorm van protectie zal worden verstrekt en van andere hulp hoort men nog niet. In de dagbladen was dezer dagen te lezen, dat als gevolg van de lage tarweprijzen de Engelsche boeren zouden besluiten tot uitbreiding van het weiland, hetgeen ten gevolge zou kunnen hebben, dat Engeland in oorlogstijd weder het grootste deel van zijn broodgraan van overzee zou moeten betrekken. Men zou dus meenen, dat dit de laatste jaren niet het geval is geweest, doch het is voldoende bekend, dat reeds vele jaren vóór den oorlog en ook na 1918 het Vereenigd Koninkrijk slechts ongeveer $\frac{1}{4}$ à $\frac{1}{5}$ van zijn tarwebehoefte zelf voortbrengt en van alle Europeesche landen den grootsten tarwe-invoer heeft.

De Duitsche tarweoogst bedraagt volgens officieele raming $12\frac{1}{2}$ miljoen quarters tegen 9 miljoen in 1922 en ook zonder de bestaande financieele bezwaren zou Duitschland dus minder buitenlandsche tarwe behoeven. Te meer is dat het geval, omdat de roggeoogst buitengewoon goed geslaagd is en 32 miljoen quarters heeft opgebracht tegen 24 miljoen in het vorige jaar (het cijfer voor 1921 was ruim 31 miljoen). Voor Frankrijk blijven de laatste ramingen iets beneden de officieele cijfers, doch ernstiger is het voor Frankrijk, dat de Algiersche tarweopbrengst, ook wat de kwaliteit betreft, tegenvalt. Bovendien is het binnenlandsche aanbod klein, omdat de boeren door achterhouden van hun voorraden later betere prijzen hopen te bedingen en Frankrijk treedt daardoor weder als koper op van buitenlandsche tarwe. Zoowel La Plata- als Noord-Amerikaansche tarwe werden gekocht. Nederland was slechts in beperkte mate koper van tarwe. De zaken bepaalden zich minder dan den laatsten tijd tot La Plata-tarwe, omdat van verschillende Noord-Amerikaansche soorten de prijzen in verhouding tot die voor La Plata-tarwe voordeliger zijn, zoodat weder meer van Noord-Amerika werd gekocht. België had een geregelden doch niet omvangrijken handel, vooral in spoedige tarwe. Slechts weinig zaken in tarwe kwamen naar Duitschland tot stand, doch op bescheiden schaal wordt dagelijks gekocht, gedeeltelijk voor overlading naar Skandinavië.

In rogge ging deze week niet veel om. Duitschland met zijn eigen grooten roggeoogst en de bekende aanvoeren uit Rusland toonde, ook al wegens den economischen toestand, zeer weinig belangstelling. Ook in Nederland is de roggeomzet afgenomen en van Noord-Amerika werden weinig zaken gedaan. Eenige belangstelling bestond voor La Plata-rogge, die geregeld goedkoop wordt aangeboden. Op het geregeld aanbod uit Rusland werd nauwelijks gereageerd. Te Chicago steeg aanvankelijk de markt eenigszins, om daarna eenige dagen weinig te veranderen. Den 24sten vond echter verdere prijsverhoging plaats en het slot was ongeveer 2 cent per 56 lbs. hooger dan op 17 September.

Op de maïsmarkt blijft de vaste statistische positie van het artikel de stemming beheerschen, vooral nu ditmaal de verschepingen uit Argentinië veel kleiner waren dan in de twee voorafgaande weken en Chicago voor den nieuwen oogst vast was wegens vorstschade. December steeg daar $2\frac{1}{2}$ dollarcent per 56 lbs., waarbij zeker ook de September-termijn zijn invloed zal hebben doen gelden, die op 24 September wegens toenemende schaarschte op $88\frac{1}{2}$ cent weder een record hereikte na gedurende de week $5\frac{1}{2}$ cent te zijn gestegen. Uitbreiding der zaken in maïs van Noord-Amerika, waarmee onlangs op winter-aflading naar Nederland en Engeland een bescheiden begin werd gemaakt, bleef door de hoogere prijzen achterwege. De maïsprijs in Argentinië kon zich in het begin der week nauwelijks staande houden en ook in Europa was de markt niet levendig. In Engeland vooral was de omzet klein en op den 18den werd zelfs geen enkele afdoening aan de Engelsche markten gerapporteerd. De kleinere verschepingen uit Argentinië en betere vraag voor de industrie brachten daarin echter verandering, evenals verhoging van den pesokoers en prijsverhoging aan de Argentijnsche markten aan het einde der week met 10 à 20 centavos per 100 KG., en tén slotte werden in Engeland weder meer zaken in maïs gedaan, zoolwel in parcels als in ladingen. Dit gold zoolwel voor La Plata- als voor Zuid-Afrikaansche maïs en had tevens

Noteeringen.

Data	Chicago			Buenos Ayres		
	Tarwe	Mais	Haver	Tarwe	Mais	Lijnzaad
	Sept.	Sept.	Sept.	Sept.	Sept.	Sept.
22 Spt. '23	101	86 5/8	39 1/2	11,30	8,85	23,—
15 „ '23	99 1/4	82 3/4	38 3/4	11,50	8,80	23,—
22 Spt. '22	109	64 1/4	39 7/8	11,95	8,30	18,95
22 Spt. '21	123 3/4	52	35	16,65	8,35	18,80
22 Spt. '20	245 5/8	125 1/2	56 7/8	20,20 1)	9,70	26,50
20 Juli '14	82	56 3/8	36 1/2	9,40	5,38	13,70

1) Per Febr.

Locoprijzen te Rotterdam/Amsterdam.

Soorten	24 September	17 September	25 September
	1923	1923	1922
Tarwe*	12,50	12,50	12,70
Rogge (No. 2 Western) 1)	9,20	9,—	10,25
Mais (La Plate)..... 2)	194,—	190,—	212,—
Gerst (48 lb. malting)... 2)	174,—	170,—	202,—
Haver (38 lb. White cl.).. 1)	10,—	10,—	10,80
Lijnkoeken (Noord-Ameri- ka van La Plata-zaad) 1)	11,75	11,75	13,75
Lijnzaad (La Plata) ... 3)	437,—	438,—	385,—

1) p. 100 KG. 2) p. 2000 KG. 3) per 1960 KG.
*) Nr. 2 Hard/Red Winter Wheat.

AANVOEREN in tons van 1000 KG.

Artikelen.	Rotterdam			Amsterdam			Totaal	
	16/22 Sept. 1923	Sedert 1 Jan. 1923	Overeenk. tjdvak 1922	16/22 Sept. 1923	Sedert 1 Jan. 1923	Overeenk. tjdvak 1922	1923	1922
Tarwe	19.979	552.302	862.346	—	31.086	34.509	583.388	896.855
Rogge	3.338	306.217	206.891	—	485	—	306.702	206.891
Boekweit	—	16.497	9.555	—	—	—	16.497	9.555
Mais	17.185	432.140	737.519	192	53.951	73.790	486.091	811.309
Gerst	13.070	170.817	107.324	675	9.902	3.597	180.719	110.921
Haver	1.398	55.814	84.798	—	533	50	56.347	84.848
Lijnzaad	5.345	106.505	139.185	—	49.856	66.793	156.361	205.978
Lijnkoek	1.413	155.344	89.723	—	—	1.547	155.344	91.270
Tarwemeel	1.181	69.962	39.721	—	4.509	5.338	74.471	45.059
Andere meelsoorten	—	1.444	8.106	—	—	2.615	1.444	10.721

eenige prijsverhoging ten gevolge, vooral voor Zuid-Afrikaansche soorten. Ook in Nederland was de stemming aan de maïsmarkt vrij vast, ondanks de groote aanvoeren van La Platamaïs, die binnenkort worden verwacht. Aankomende partijen maïs blijven geregeld op bevredigende wijze koopers vinden zonder de markt te drukken en tot eenigszins gestegen prijs blijft ook in latere posities de vraag voor alle soorten bevredigend. Het aanbod van alle soorten, behalve La Platamaïs, is trouwens niet overdadig. Rusland is de laatste dagen niet met maïs aan de markt, Roemenië offreert evenmin dringend en toont neiging zijn prijzen te verhoogen en Zuid-Afrikaansche maïs wordt hoog gehouden. In overeenstemming met beweging van pesokoers en Argentijnsche maïsprijs, steeg hier ook de prijs voor La Platamaïs, doch de handel bepaalde zich vooral tot omzetten in de tweede hand tot iets lagere prijzen dan door verschepers worden gevraagd, die slechts bij uitzondering tot zaken konden komen. Evenals in Nederland ontmoet ook in België maïs goede vraag en voorraden van beteekenis worden daar al evenmin gevormd. In Duitschland werd slechts zeer weinig maïs gekocht. Meer belangstelling bestond daar voor gerst en zoowel Donau- als Russische gerst werd naar Deutsche havens verkocht, ofschoon de Deutsche gerstooft zeer goed is geslaagd en de opbrengst geraamd wordt op 2,3 miljoen ton tegen 1,6 miljoen in 1922. Rusland was met gerst deze week weder geregeld aan de markt en ook naar Nederland werden weder zaken gedaan op September- en October-aflading. Nu gerst uit Tunis en Algiers wegens de in verband met den gestegen frankenkoers zooveel hogere prijzen in Nederland bijna niet meer wordt gekocht, is de belangstelling voor andere gerstsoorten weder toegenomen en behalve Russische, werd ook Donau- en Noord-Amerikaansche gerst weder op ruimere schaal gekocht. De Amerikaansche prijzen zijn echter geleidelijk gestegen, wat de zaken bemoeilijkte. België kocht vooral Donau-gerst, terwijl in Engeland goede vraag bestond vooral voor Amerikaansche gerstsoorten. Ook in Algiersche en Donaugerst werden naar Engeland zaken gedaan.

In haver leed in Engeland de omzet onder inlandsch aanbod van den nieuwen oogst. De prijzen bleven echter vrij vast. Op het vasteland breidt zich de belangstelling voor haver uit. Vermelding verdient ook voor dit artikel de groote oogst in Duitschland, die 6 miljoen ton bedraagt tegen 4 miljoen in 1922.

SUIKER

Ook gedurende de afgelopen week waren de verschillende suikermarkten zeer vast gestemd en konden prijzen vooral voor spoedig leverbare suiker verder stijgen. Allerwege blijken de voorraden in de consumptielanden klein te zijn en Amerika geeft ook thans weer den toon aan.

Te New York gaven de noteeringen der afgelopen week voor Ready suiker en op de termijnmarkt het vol-

gende beeld te zien: Spot Centrifugals opening 6,65, slot 7,41; Sept./October 4,82/5,50; December 4,42/4,84; Maart 3,70/3,90; Mei 3,80/3,99.

De Cuba-statistiek luidt als volgt:

	1923	1922	1921
	Tons	Tons	Tons
Weekontvangsten 15 Sept. '23.	11.025	8.064	14.911
Tot. sedert 1 Dec. '22-15 Sept. '23	3.360.795	3.718.097	3.200.000
Aantal werkende fabrieken ..	—	2	2
Weekexport 15 Sept. '23.....	40.372	41.021	24.067
Totale export 1 Jan.-15 Sept. '23	2.997.248	3.364.921	1.995.000
Totale voorraad 15 Sept. '23..	363.553	364.773	1.205.328

In Japan waar op 15 Augustus een voorraad zou hebben gelegen van ca. 150.000 tons suiker, zouden door de aardbeving 100.000 tons verloren zijn gegaan.

Op Java vonden voortdurend herverkoopplaats, en werden prijzen van f 16,62 1/2 voor Superieur en f 15,75 voor No. 16 en hooger aangelegd.

In het vorig nummer der E.-S.B. werden de afschepingen gedurende Augustus met 188.000 tons genoemd; thans kan worden vermeld, dat de totale afschepingen vanaf Mei t.m. Augustus bedroegen 790.451 tons tegen 611.312 tons verleden jaar.

Hier te lande was eveneens groote vraag naar spoedig leverbare suiker en liep de prijs voor Septemberlevering sterk op, ook doordat het aanbod langzamerhand kleiner werd. Septemberlevering steeg gedurende de afgelopen week van ca. f 28,75 tot f 31. Door ruim aanbod van latere leveringen, ten gevolge van winstnemingen, konden deze latere termijnen niet in die mate verbeteren als Septemberlevering. December- en Maartlevering noteerden bij de opening der markt ca. f 25,50 en liepen op tot resp. f 26,25 en f 26,50. De omzet op de termijnmarkt bedroeg gedurende de afgelopen week ca. 4000 tons.

NOTEERINGEN.

Data	Amsterdam per Oct./Dec.	Londen			New York 96 p Ct. Centrifugals
		Tates Cubes No 1	White Java	Amer. Granulated c.i.f.	
			f o.b. per	Sept./Oct.	
20 Sept. '23	f 27 3/8	Sh. 59/9	Sh. 24/3	Sh. 32/- nom.	\$ cts. 7,03
13 „ '23	„ 28 9/16	58/9	24/-	32/- nom.	6,78
20 Sept. '22	„ 21 13/16	56/9	18/9	22/3	4,61
20 Sept. '21	„ 26 3/16	57/6	19/6	24/6	4,86
4 Juli '14	„ 11 13/32	18/-	—	—	3,26

COPRA.

De markt was deze week zeer vast gestemd, en er ging zeer veel om.

Er bestaat dringende vraag naar stoomende partijen. Latere termijnen werden aanvankelijk verwaarloosd, doch in den loop der week kwam hiervoor ook meer belangstelling.

De markt sluit met de volgende noteringen;
 Ned. Ind. f.m.s. stoomend f 32,25
 " " " Juli/Sept. af. " 31,75
 " " " Aug./Oct. " " 31,50
 " " " Sept./Nov. " " 31,12½
 " " " Oct./Dec. " " 31, -
 24 Sept. 1923.

KATOEN.

Noteering voor Loco-Katoen.
 (Middling Uplands).

	20 Sept. '23	14 Sept. '23	7 Sept. '23	20 Sept. '22	20 Sept. '21
New York voor Middling ...	30,50 c	28,70 c	27,80 c	21,30 c	19,80 c
New Orleans voor Middling	29,25 c	27,50 c	26,— c	20,75 c	19,50 c
Liverpool voor Fy Middling	18,58 d	17,39 d	16,22 d	13,33 d	14,25 d

Ontvangsten in- en uitvoeren van Amerikaansche havens.
 (In duizendtallen balen)

	1 Aug. '23 tot 21 Sept. '23	Overeenkomstige perioden	
		1922	1921
Ontvangsten Gulf-Havens. Atlant.Havens	874	671	848
Uitvoer naar Gr. Brittannië	183	139	106
" " 't Vasteland.	394	272	434
" " Japan	17	50	181

Voorraden.

(In duizendtallen balen)

	21 Sept. '23	21 Sept. '22	21 Sept. '21
Amerik. havens	368	556	1387
Binnenland	515	591	1041
New York	—	—	—
New Orleans	—	—	—
Liverpool	49	305,53	539,82

RUBBER.

De stemming bleef zeer gedrukt gedurende de afgelopen week met langzaam dalende prijzen.

De slotnoteringen zijn:

		einde voorafgaande week:	
Prima Crêpe	September 80½ ct.	82½ ct.	82½ ct.
" "	Oct./Dec. 82½ "	83½ "	83½ "
" "	Jan./Maart 83½ "	85½ "	85½ "
Smoked Sheets	September 80½ "	84½ "	84½ "
" "	Oct./Dec. 82½ "	85½ "	85½ "
" "	Jan./Maart 83½ "	87 "	87 "

24 September 1923.

METALEN.

Loco-Noteringen te Londen:

Data	Koper Standaard	Koper Electrolytisch	Tin	Lood	Zink
24 Sept. 1923..	63.5/-	68.-/-	102.12/6	25.12/6	33.17/6
17 " 1923..	62.7/6	68.5/-	193.12/6	25.12/6	32.17/6
10 " 1923..	63.17/6	69.10/-	199.2/6	25.12/6	33.12/6
3 " 1923..	63.7/6	68.15/-	194.15/-	25.2/6	33.-/-
25 Sept. 1922..	63.5/-	71.5/-	161.10/-	23.17/6	32.7/6
20 Juli 1914..	61.-/-	—	145.15/-	19.-/-	21.10/-

VERKEERSWEZEN.**VRACHTENMARKT.**

Sinds ons laatste overzicht is er weinig verbetering in de vrachten merkbaar. Van Noord-Amerika en Canada is de vraag naar ruimte voor graan echter toegenomen en zijn de vrachten iets opgelopen, ook al in verband met het naderen van het einde van de bevaarbaarheid van de St. Lawrence. Hiertegenover staat echter, dat de vraag naar ruimte van Argentinië is afgenomen en vandaar lagere vrachten gelden dan eenigen tijd geleden.

De bevrachtingen van Montreal zijn in hoofdzaak naar de Middellandsche Zee havens. Voor een groote Octoberboot is 4/- per quarter betaald naar één haven niet beoosten West-Italië met de gebruikelijke opties, terwijl andere

booten 18 ct. per 100 lbs. hebben kunnen bedingen naar dezelfde bestemming. Er is verder een boot afgesloten tegen 19 ct. naar 4 loshavens in Zweden met 15/30 October liggdagen. Van de Northern Range naar de Middellandsche Zee is 3/7½ betaald per quarter, terwijl voor kolen van daar naar West-Italië \$ 2,85 werd afgedaan voor een prompte boot.

Van La Plata is de geldende vracht 20/9 naar Bordeaux/Hamburg range met optie Middellandsche Zee tegen 2/6 extra, alsmede andere opties.

Van Zuid-Afrika werden gedurende de afgelopen week geen booten bevracht, doch van Mauritius naar U. K. werd 28/- betaald voor een Octoberboot.

Er is meer vraag naar graanruimte van de Donau, vanwaar ongeveer 17/- tot 18/-, al naar grootte, naar U. K./Cont. zal zijn te bedingen.

Van de Russische Zwarte Zee-havens naar U. K./Cont. is de vracht ongeveer 14/- voor October-aflading. Voor een boot van Novorossisk naar St. Louis du Rhône is 12/6 betaald.

Van Bombay naar de Middellandsche Zee/U. K./Cont. is 24/9 betaald on d.w. voor een handige Octoberboot.

Van Chili is ruimte opgenomen naar U. K./Cont. tegen 28/7½ voor December-aflading en 30/- is betaald voor een Octoberboot.

De uitgaande vrachten van Wales bleven ongeveer dezelfde. Naar Buenos Aires zijn booten bevracht tegen 13/6 en naar West-Italië tegen 9/-.

25 September 1923.

GRAAN.

Data	Petrograd Londen/R'dam	Odessa Rotterdam	Atl. Kust Ver. Staten		San Lorenzo	
			Rotterdam	Bristol Kanaal	Rotterdam	Engeland
17-22 Sept. 1923	—	14/- ^a	2,15 ¹	—	22/7	22/7
10-15 " 1923	—	15/3 ^a	2,15 ¹	—	21/3	21/3
18-23 Sept. 1922	—	—	11/- ^a	2/10½	21/3	21/3
19-24 Sept. 1921	—	—	11/3	11/3	107/6	107/7
Juli 1914	11 d.	7/3	1/11½	1/11½	12/-	12/-

KOLEN.

Data	Cardiff				Oostk. Engeland	
	Bordeaux	Genua	Port Said	La Plata Rivier	Rotterdam	Gothenburg
17-22 Sept. '23	6/9	9/2	9/3	12/11	5/4	6/6
10-15 " '23	6/-	9/10	9/6	14/4	5/1	7/-
18-23 Sept. '22	6/4½	12/-	14/-	16/6	5/6½	8/-
19-24 Sept. '21	8/3	13/3	13/-	14/-	6/9	9/3
Juli 1914	fr. 7,-	7/-	7/3	14/6	3/2	4/-

DIVERSEN.

Data	Bombay West Europa (d.w.)	Birma West Europa (rijst)	Vladivostok West Europa	Chili West Europa (salpeter)
17-22 Sept. 1923..	24/7½	32/6	35/-	28/4
10-15 " 1923..	23/-	32/6	35/-	30/-
18-23 Sept. 1922..	19/6	26/-	30/-	31/10½
19-24 Sept. 1921..	30/-	—	—	35/-
Juli 1914..	14/6	16/3	25/-	22/3

1) \$ per ton kolen. 2) Per ton d.w. 3) Am. cents per 100 lbs.

Graan Petrograd per quarter van 496 lbs. zwaar, Odessa per unit, Ver. Staten per quarter van 480 lbs. zwaar.
 Overige noteringen per ton van 1015 KG.

RIJNVAART.

Week van 16—22 September 1923.

De aanvoeren van zeezijde waren middelmatig en bestonden hoofdzakelijk uit kolen.

Rijnschepen waren voldoende voorradig. Aanbieding tamelijk gering.

De daghuur voor groote Deutsche schepen bedroeg gemiddeld 1¼—2 cts. en voor kleine vlotgaande Deutsche schepen 2—2½ cts.

Voor groote Hollandsche schepen werd 2 cts. betaald, voor kleinere ca. 2½ cts.

De waterstand bleef vallend tot in het laatste van de week.

Naar Mannheim werd in het begin der week op ca. 1.60 à 1.70 M. afgeladen, op het laatst op 1.80 à 1.85 M.

Het sleeploon werd in doorsnee genoteerd volgens het 55 cts. tarief.